

ΜΕΡΟΣ Α΄

Θέματα βιοηθικής στο σήμερα

* * *

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΕΣΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΕΜΒΟΛΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΟΣ

Ἡ πανδημία τοῦ COVID-19, ἀφοῦ ἐπικράτησε αἰφνιδιαστικά στὴν παγκόσμια κοινότητα, ἔχει κυριολεκτικά ἀναστατώσει τὴν ἀνθρωπότητα, ἔχει ἀνατρέψει διαχρονικὲς σταθερές, ἔχει ὀδηγήσει τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ παντοδυναμία σὲ ἀμφισβήτηση, ἔχει κλονίσει τὴν ἐμπιστοσύνη στὶς διάφορες μορφὲς ἐξουσίας, σὲ συνδυασμὸ δὲ μὲ τὴν τεράστια ἀλλὰ καὶ ἀνεξέλεγκτη διάχυση τῆς πληροφορίας, ἔχει προκαλέσει ἀνευ προηγουμένου σύγχυση καὶ ἐκδίωξη κρυμμένων ψυχολογικῶν παθογενειῶν καὶ νοσηρῶν φαινομένων.

Ἡ ἔνταση καὶ οἱ συνθήκες μέσα στὶς ὁποῖες ζοῦμε εἶναι πρωτοφανεῖς. Μετὰ τὴν οἰκονομικὴ κρίση καὶ ἡ ὑγειονομικὴ! Βομβαρδισμὸς πληροφοριῶν, συχνὰ ψευδῶν καὶ δύσκολα ἐλεγχόμενων, ἀπειλές, φόβοι, ἐντάσεις, σύγχυση, κλονισμὸς ἐμπιστοσύνης, καχυποψία. Ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται εἴτε σὲ ἐπιθετικότητα εἴτε σὲ ἀποχαύνωση· ἢ γίνεται ὑπερβολικὰ καχύποπτος ἢ καταπτάει παθητικὰ εὐπιστος· ἢ ἀντιδρᾷ ἐκρηκτικὰ στὴν αἴσθηση ἀπώλειας τῆς ἐλευθερίας του ἢ ὑποτάσσεται ἀμήχανα, χωρὶς καμμία ἀντίδραση καὶ ἀδιαμαρτύρητα· τὸ θυμικὸ του ἢ ἀναστατώνεται ὑπέρμετρα ἢ ναρκώνεται ἀμυνόμενο. Χάθηκε ἡ μέση ὁδός, ἡ σύνεση, ἡ ἰσόρροπη κρίση.

Σίγουρα ἀλλάζει καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότητα καὶ ὁ τρόπος ζωῆς. Μιὰ νέα ἠθικὴ διαμορφώνεται, καινούργιες ἀντιλήψεις ἀντικαθιστοῦν τὶς δοκιμασμένες ἀξίες, ἀγνωστες θρησκείες ἀναδύονται μέσα ἀπὸ φόβους, ἐντάσεις, φανατισμούς, ψευδεῖς γνώσεις, μάλιστα χωρὶς Θεό, μὲ κέντρο τὸν ἀρρωστημένο ἄνθρωπο. Εἶναι κοινὴ ἐκτίμηση ὅτι ἡ μετὰ τὸν COVID-19 ἐποχὴ θὰ εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ πρὶν. Ἡ ὅλη κατάσταση ἀσφαλῶς δὲν ἔχει ἀφήσει ἀνεπηρέαστη καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Γενική περιγραφή της κατάστασης

Ἡ πανδημία ἀκολουθεῖ μία πορεία ταλάντωσης καὶ ἤδη ἔχει περάσει ἀπὸ πέντε μεγάλα κύματα. Ἀρχικὰ δὲν ὑπῆρχαν φάρμακα οὔτε ἐμβόλια οὔτε ἐμπειρία στὴν ἀντιμετώπισή της. Τώρα, καθὼς πλησιάζουμε στὰ μέσα τοῦ 2022 καὶ ἔχουν συμπληρωθεῖ δύο χρόνια ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της, φαίνεται ἡ σχετικὴ ἀνεπάρκεια καὶ τῶν μέτρων προστασίας καί, μερικῶς, τῶν ἐμβολίων, ὅπως τουλάχιστον προεκτιμούσαμε. Τὸ τέλος τῆς πανδημίας μετατίθεται ὅλο καὶ πιο ἀργά. Αὐτὸ ποὺ φαίνεται πῶς ἔχουμε καταφέρει δὲν εἶναι ἡ ἐντελῶς ἀσφαλῆς ἐμβολιαστικὴ προστασία, οὔτε ὁ ἐπιθυμητὸς περιορισμὸς τῆς μεταδοτικότητας καὶ τῆς ἐξάπλωσης, οὔτε καὶ ὁ ἀπόλυτος ἔλεγχος τῆς πανδημίας, ἀλλὰ κυρίως ὁ μετριασμὸς τῆς βαρύτητας τῶν συμπτωμάτων καὶ συνεπειῶν (νοσηλεῖες καὶ θάνατοι), ποὺ βέβαια δὲν εἶναι λίγο. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ γιὰ πόσο, δεδομένου τοῦ ἐνδεχόμενου τῆς ἐπανανόσησης ἢ καὶ τῆς συνεχοῦς ἐμφάνισης νέων παραλλαγῶν καὶ μεταλλάξεων; Ὁ ἐχθρὸς φαίνεται πολὺ ἐπίμονος, ἀνθεκτικὸς καὶ δυνατὸς.

Τελικὰ, ἡ χρῆσις τῶν ἐμβολίων δημιούργησε μία ἀλυσίδα προβλημάτων παράλληλων πρὸς τὰ καθαρῶς ὑγειονομικά: μετὰ τὰ ἀρχικὰ πρωτοφανῆ περιοριστικὰ μέτρα, ὑπῆρξε μία ἔντονη ἐμβολιαστικὴ προπαγάνδα μὲ ἀντίστοιχη ἀντίδραση μεγάλου ἀριθμοῦ πολιτῶν γιὰ συγκεκριμένες κοινωνικὲς ὁμάδες (π.χ. ὑγειονομικοί), ὁ ἐμβολιασμὸς ἐφαρμόσθηκε μὲ σκληρὰ μέτρα ἔμμεσης ὑποχρεωτικότητας (ἀναστολὴ ἐργασίας, ἀπειλὴ ἀπόλυσης κ.λπ.)· ἡ ἔκδοσις πιστοποιητικῶν ἐμβολιασμοῦ αὐξήσε ἐπικίνδυνα τὸν ἔλεγχο στὴν κοινωνικὴ ζωή¹, ἡ κοινωνία ἐκτέθηκε σὲ ἓναν τεράστιο ὄγκο ἀμφίβολου, ἀνεξέλεγκτων ἢ καὶ ψευδῶν πληροφοριῶν, ἡ ἐμπιστοσύνη στοὺς πολιτικοὺς καὶ τὶς κυβερνήσεις κλονίσθηκε σοβαρὰ, λόγῳ –δικαιολογημένα ἴσως– ἀντιλαϊκῶν καὶ διαρκῶς ἀναθεωρούμενων πολιτικῶν², ὁ λαὸς διχάσθηκε σὲ παγκόσμιον κλίμακα ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, καὶ μέσα ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀναταραχὴ προέκυψε ἓνα ὀρμητικὸ ἀντιεμβολιαστικὸ ἰδεολόγημα μὲ βαθύτερες συνέπειες στὴ ζωὴ μας.

---

¹ Brown R. C. H.; Savulescu, J.; Williams, B. and Wilkinson, D., «Passport to freedom? Immunity passports for Covid-19», *Journal of Medical Ethics*, Vol. 46, Issue 10, October 2020, pp. 652-659.

² Gostin, Lawrence O.; Friedman, Eric A. and Wetter, Sarah A., «Responding to Covid-19: how to navigate a public health emergency legally and ethically», *The Hastings Center Report*, Vol. 50, No. 2, March-April 2020, pp. 8-12.

Τὸ φαινόμενο τοῦ ἀντιεμβολιασμοῦ

Ἄς δοῦμε λίγο πιὸ ἀναλυτικὰ πῶς γεννήθηκε αὐτὸ τὸ φαινόμενο.

Ἔχουμε μιὰ πρωτοφανῆ καὶ θανατηφόρα πανδημία. Δημιουργεῖται ἓνας παγκόσμιος πανικός. Οἱ κυβερνήσεις τῶν κρατῶν, ὁ Παγκόσμιος Ὄργανισμὸς Ὑγείας καὶ οἱ σχετικοὶ φορεῖς κινητοποιοῦνται καὶ προκειμένου νὰ προστατεύσουν τὸ ἀγαθὸ τῆς ἀτομικῆς καὶ δημόσιας ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς, λαμβάνουν μέτρα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἴσως ἐνδεδειγμένα καὶ λογικά, σίγουρα ὅμως ἀντιλαϊκὰ καὶ ἀντιοικονομικά. Οἱ κυβερνήσεις καὶ οἱ ἀρμόδιοι καὶ ὑπεύθυνοι φορεῖς προσπαθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν κατάσταση. Τελικὰ, πολὺ σύντομα, παρασκευάζονται κάποια ἐμβόλια καὶ ἀρχίζει μιὰ παγκόσμια ἐκστρατεία προώθησης τοῦ ἐμβολιασμοῦ, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου τρόπου ἄμυνας ἐναντι τῆς πανδημίας, μὲ σχετικὰ συνοπτικὲς καὶ μὴ συνήθεις διαδικασίες. Οἱ κυβερνήσεις προμηθεύονται ἀπὸ τὶς φαρμακευτικὲς ἑταιρεῖες τὰ ἐμβόλια, αὐτὰ διανεμόνται δωρεὰν στοὺς πολίτες, οἱ ὑπανάπτυκτες χώρες ἔχουν περιορισμένη πρόσβαση καὶ παραμένουν οὐσιαστικὰ ἀβοήθητες³.

Γενικά, ἡ ἐπιφυλακτικότητα ἐναντι τῶν ἐμβολίων δὲν εἶναι κάτι τὸ πρωτόγνωρο⁴, γιὰ κάποιον ὅμως λόγο προκαλεῖται μεγάλη λαϊκὴ ἀντίδραση μὲ διάσπαρτους πυρῆνες σὲ ὅλον τὸν κόσμον, δημιουργεῖται ἓνα τεράστιο ἀντιεμβολιαστικὸ κίνημα, τὸ ὁποῖο προσπαθεῖ νὰ ἀποδομήσει ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπιχείρηση τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ἐπιστρατεύοντας διάφορους ἐπιστήμονες, παρουσιάζοντας διαφορητικὰ στατιστικὰ δεδομένα καὶ ἀξιοποιώντας τὴν διαδικτυακὴ πληροφόρησι⁵ καὶ τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Παγκόσμιο Ὄργανισμὸ Ὑγείας ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς δέκα μεγαλύτερες ἀπειλὲς κατὰ τῆς ὑγείας.⁶ Ἡ διάχυση τῆς πάσης φύσεως πληροφορίας εἶναι ἐντελῶς ἀνεξέλεγκτη. Συνεπῶς, ἡ δυνατότητά μας νὰ ἀντιληφθοῦμε ἀπὸ μόνονι μας τὴν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων εἶναι πρακτικὰ ἀνύπαρκτη.

Σταδιακὰ, καὶ κυρίως μετὰ τὴν πιεστικὴ προώθηση τοῦ ἐμβολιασμοῦ μάλι-

³ Jecker, N. S.; Wightman, A. G. and Diekema D. S., «Vaccine ethics: an ethical framework for global distribution of Covid-19 vaccines», *Journal of Medical Ethics*, Vol. 47, Issue 5, May 2021, pp. 308-317.

⁴ Williamson, Stanley (2007). *The Vaccination Controversy; the rise, reign and decline of compulsory vaccination*. Liverpool, Liverpool University Press. ISBN 978-1846310867.

⁵ Spier RE, «Ethical aspects of vaccines and vaccination», *Vaccine* 16 (19): 1788-94. Nov 1998 καὶ Larson HJ, Jarrett, C., Eckersberger E., Smith, DM., Paterson P., «Understanding vaccine hesitancy around vaccines and vaccination from a global perspective: a systematic review of published literature, 2007-2012», *Vaccine* 32 (19), 2150-59, Apr 2014.

⁶ https://el.wikipedia.org/wiki/αντιεμβολιαστικό_κίνημα.

στα συχνά με χαρακτηριστικά έμμεσης ή και άμεσης ύποχρεωτικότητας, αναπτύσσεται μέσα από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και όχι μόνον, μιά έντονη αντιπαλότητα ανάμεσα στους ύποστηρικτές και στους άρνητες του έμβολίου, με έπίκεντρο την ανθρώπινη ζωή και τη δημόσια ύγεία.

Ός πολίτες άγωνιούμε για την ύγεία και τη ζωή μας και προσπαθοόμε, σεβόμενοι την ιατρική έπιστήμη και τις ύποδείξεις τών άρμοδίων, άνάλογα να συμμορφωθοόμε. Κάποιοι ίσχυρίζονται ότι δέν ένημερωνόμαστε σωστά, ότι ύπάρχει προσπάθεια παραπλάνησής μας ή σχέδιο άπειλής κατά τής ζωής μας ή πολύ περισσότερο σταδιακής ύφαρταγής και περιορισμού τής έλευθερίας μας (χρήση προστατευτικής μάσκας, lockdown, ίχνηλάτηση έμβολιασμένων, πιστοποιητικά⁷) και ότι τα διάφορα συστήματα έξουσίας ήθελημένα ή άθέλητα συμπορεύονται στην μεταμόρφωση τής κοινωνίας σε παγκόσμια φυλακή, πολς δέ λόγος γίνεται για τη «Νέα Έποχή» ή την λεγόμενη «Μεγάλη Έπανεκκίνηση», δηλαδή τη δημιουργία ενός έντελως διαφορετικού από τó γνωστό σήμερα τοπίου κοινωνικής ζωής. Όλα αυτά σε μιá εποχή που ή παγκόσμια κοινωνία φαίνεται πώς χειραγωγείται από σκοτεινές δυνάμεις και κινείται πάνω σε άξονες που είτε άδιαφορούν είτε και άπορρίπτουν τόν Θεό, πολλώ μάλλον τόν Χριστό, όπως τόν πιστεύει, τόν γνωρίζει και τόν κηρύσει ή Όρθόδοξη Έκκλησία μας.

Δίπλα σε αυτά, ακούγονται φωνές ότι τα συμφέροντα κάποιων όλίγων και οί άνομες σκοπιμότητες τους παραβλέπουν ήθικές άντιστάσεις και στην ουσία άποβλέπουν στην πολεμική κατά τής πίστewς. Συνεπώς τó όλο θέμα λαμβάνει και πνευματικές διαστάσεις.

Έργαλειο στην όλη αυτή ύποπτη προσπάθεια ίσχυρίζονται πώς είναι τó έμβόλιο, τó όποιο και θεωρείται τó κλειδί προκειμένου να άνοιξει ή πόρτα τών μεγάλων σκοτεινών άλλαγών. Τó θέμα πλέον, εκτός από την ύγεία μας, είναι μίπως κινδυνεύει ή έλευθερία μας και φυσικά ή ψυχή μας. Χάνουμε την ειρήνη μας, βλέπουμε σύγχυση γύρω μας, άναζητοόμε στήριγμα.

Όλα τα έφαρμοζόμενα μέτρα, και ή όριζόντια παγκόσμια ύποχρεωτικότητα, και ό ψηφιακός έλεγχος, και τα τεράστια οικονομικά κέρδη όλίγων, και ή χρήση τών νέων γενετικών τεχνολογιών (mRNA), δημιουργοούν έντονα άρνητικά αισθήματα⁸, καθώς μάλιστα συνδυάζονται είτε με γενικευμένη σε παγκό-

---

⁷ Martinez-Martin Nicole, Wieten Sarah, Magnus David and Cho, Mildred K., «Digital Contact Tracing, Privacy and Public Health», *The Hastings Center Report*, Vol. 50, No 3, May-June 2020, pp. 43-46.

⁸ Parker M. J., Fraser C., Abeler-Dörner L. and Bonsall D., «Ethics of instantaneous contact

σημα κλίμακα νομιμοποίηση για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου ήθικων παρεκτροπών (αμβλώσεις, εϋθανασία, επίλογη φύλου, όμοφυλοφιλία κ.λπ.), είτε με την αποχαύνωση, παντελή σιωπή, παιθητική ανεκτικότητα, είτε με την συμβιβαστική και έκκοσμηκευμένη αντίληψη, την άφελη υποδούλωση σε κάθε πρόταση εύκολίας και άνεσεως, είτε και με την απουσία προφητικού λόγου από την πλευρά της Έκκλησίας.

Ἡ περιγραφή αὐτῆ τοῦ κόσμου παραπέμπει σὲ βιβλικὲς ἀναφορὲς περὶ τῶν ἐσχάτων («*συναχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου*»⁹, «*πλὴν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;*»¹⁰, Χάραγμα Ἀποκαλύψεως¹¹ κ.λπ.), πράγμα ποῦ δίνει πλέον ἔντονη θρησκευτικὴ διάσταση στὸ ὅλο θέμα.

Συνέπειες στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ

Αὐτὸς ὁ γενικευμένος κλονισμὸς τῆς ἐμπιστοσύνης προφανῶς δὲν ἄφησε ἀνεπηρέαστο καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ θρησκευομένων, ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ τοὺς Ἐπισκόπους ὡς πρὸς τὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον προσεγγίζουν πνευματικὰ τὴν ὅλη κρίση ἢ ἐὰν ἔχουν συμβιβαστεῖ μετὰ τοὺς κρατοῦντες βρίσκεται σὲ ἐξαιρετικὰ χαμηλὰ ἐπίπεδα. Αὐτὸ δημιουργεῖ ἀσφαλῶς καὶ σοβαρὲς συνέπειες στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τίς ὁποῖες καὶ ὅπωςδήποτε πρέπει οἱ ἀρμόδιοι προσεκτικὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν.

Οἱ ναοὶ ὡς χῶροι συνάξεως καὶ συνεπῶς ὡς χῶροι ὑποκείμενοι στὶς ὑγειονομικὲς διατάξεις περὶ προστασίας ἀπὸ τὴν ἐπέκταση τῆς πανδημίας, παρεμειναν γιὰ πολὺ καιρὸ εἴτε κλειστοὶ εἴτε σὲ λειτουργία ὑπὸ ἀσυνήθιστα, αὐστηρὰ καὶ μὴ ἐκκλησιαστικῶς ἀποδεκτὰ περιοριστικὰ μέτρα. Τὰ μυστήρια δημόσια ἀμφισβητήθηκαν¹², ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίσθηκε ὡς μία συνήθης κοινωνικὴ ὀργάνωση καὶ δέχθηκε εἰρωνεῖς, προσβολές, κάποτε δὲ καὶ ὕβρεις. Ὁ

tracing using mobile phone apps in the control of the Covid-19 pandemic», *Journal of Medical Ethics*, Vol. 46, Issue 7, July 2020, pp. 427-431.

⁹ Λουκ. 21, 25.

¹⁰ Λουκ. 18, 8.

¹¹ Ἀποκ. 13, 16-17.

¹² Γιαγκάζογλου, Στ., Ἡ Ἐκκλησία ὡς κοινωνία πίστεως, λατρείας καὶ ζωῆς - Ἐκκλησιολογικὲς προκλήσεις καὶ ἀντινομίες στὸν καιρὸν τῆς πανδημίας καὶ τῶν ὑγειονομικῶν μέτρων, *ΘΕΟΛΟΓΙΑ* 92, 4 (2021), σσ. 43-64.

τρόπος διαχείρισης τῆς ὅλης καταστάσεως ἀπὸ ἐπίσημης ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς κρίθηκε ἀπὸ ποικίλους ὡς ἀνεπαρκῆς ἢ ἄτονος ἢ καὶ ὡς ἀπαράδεκτα συμβιβαστικός. Ἡ ἔντονη κριτικὴ τῆς Συνόδου καὶ γενικότερα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ ομάδες πιστῶν κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς πανδημίας ἔδειξε νὰ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ρήγματα στὴν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος.

Τὸ πρόβλημα ἔγινε ὀξὺ καὶ σοβαρὸ μετὰ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐμβολιασμῶν καὶ τὶς σχετικὲς προτροπὲς τῆς Κυβέρνησεως πρὸς τὸν λαό. Στὸ μεταξὺ κυκλοφόρησαν μεταξὺ τῶν πιστῶν κείμενα προφητικοῦ χαρακτῆρος περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἐμβολίου μὲ τὸ «Χάραγμα τοῦ Ἀντιχρίστου» καὶ τὸν ἐσχατολογικὸ πόλεμο τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄρχισε νὰ ἀναπαράγεται μία ἀντιεμβολιαστικὴ προκατάληψη μεταξὺ τῶν πιστῶν, σταδιακῶς διογκουμένη καὶ ἐξελισσόμενη σὲ ἰδεολόγημα, χωρὶς κάποια ἀντίσταση. Μόλις πλέον ἄρχισαν οἱ πρῶτοι ἐμβολιασμοὶ (27 Δεκεμβρίου 2020) καὶ καθὼς ἡ Κυβέρνηση ξεκίνησε τὴν σχετικὴ ἐμβολιαστικὴ ἐκστρατεία ἐνημέρωσης καὶ ὑγειονομικῆς προστασίας τοῦ κόσμου, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὑποστήριξε τὴν ἄποψη ὅτι «*ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ἐμβολιασμοῦ δὲν εἶναι ζήτημα τόσο θεολογικὸ ἢ ἐκκλησιαστικὸ, ἀλλὰ κυρίως ἰατρικὸ-ἐπιστημονικὸ καὶ ἀποτελεῖ ἐλεύθερη προσωπικὴ ἐπιλογὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἰατρό του, χωρὶς ὁ ἐμβολιασμὸς νὰ συνιστᾷ ἔκπτωσιν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ Πίστιν καὶ ζωή*».¹³ Γιὰ τὸν λόγο αὐτόν, οὔτε προέτρεπε εὐθέως οὔτε καὶ ἀπαγόρευε τὸν ἐμβολιασμό, ἐνῶ ἐξέφραζε τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς στὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα καὶ στὰ λαμβανόμενα μέτρα ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν.

Δυστυχῶς, ομάδες πιστῶν ὄχι μόνον ἀρνήθηκαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς αὐτὲς τὶς ὁδηγίες καὶ συστάσεις, ἀλλὰ προχώρησαν σὲ εὐθείες ἀντιδράσεις καὶ αὐστηρὴ κριτικὴ κατὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μάλιστα καὶ σὲ ὀργανωμένη μορφή, δηλώνοντας ὅτι κατὰ τὴν ἄποψίν τους τὸ θέμα εἶναι «*πρωτίστως θεολογικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ καὶ ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἐμβολιασμοῦ μὲ τὰ συγκεκριμένα ἐμβόλια συνιστᾷ ἔκπτωσιν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ Πίστιν καὶ ζωή*», δηλαδὴ εἶναι θέμα πνευματικὸ, ἐγκαλῶντας εὐθέως μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν Ἱερὰ Σύνοδο ὅτι δὲν ἀντιστάθηκε σθεναρά¹⁴.

Τελικὰ, προσβλήθηκαν ἀπὸ τὸν ἰό, νοσπλεύθηκαν, διασωληνώθηκαν καὶ ἔφυγαν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον οὐκ ὀλίγοι ἐπίσκοποι, ἡγούμενοι μονῶν, κληρι-

¹³ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, *Δελτίο Τύπου*, 13.1.2021, «Ὁλοκληρώθηκαν οἱ ἐργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. γιὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον».

¹⁴ π. Στυλιανοῦ Καρπαθίου, *Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, 15.1.2021.

κοί, μοναχοί ἀρνούμενοι νὰ ἐμβολιασθοῦν. Δυστυχῶς, κάθε Μητρόπολη ἔχει τέτοια ἐμπειρία. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ἐντυπωσιακὰ ἀνησυχητικοί. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἀντιεμβολιαστικοῦ ἰδεολογήματος ὅμως δὲν ὑποχώρησαν, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἰσχυρίζονται ὅτι ὅλοι οἱ παραπάνω φεύγουν ὡς μάρτυρες καὶ ὁμολογητές. Τὸ ἐρώτημα ὅμως εἶναι τὶ ὁμολογοῦν καὶ πῶς νοεῖται ἡ ὁμολογία χωρὶς ἐκκλησιαστικὴ εὐλογία.

Ἐπιπλέον, δὲν εἶναι λίγες καὶ οἱ περιπτώσεις ὅπου ἱερεῖς μετέδωσαν τὴν ἀσθένεια, μὲ συνέπεια νὰ προκληθεῖ ἐντονη ἀντίδραση καὶ σκανδαλισμὸς τῶν πιστῶν ἢ νὰ διχασθεῖ τὸ ποίμνιο. Τελικῶς, ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος δημιουργήθηκαν πυρῆνες κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ὅχι μόνον ἀποξενωμένων ἀπὸ τὶς ὁδηγίες καὶ κατευθύνσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀλλὰ δημόσια ἀντιδρώντων. Μεταξὺ αὐτῶν πνευματικοὶ καὶ γέροντες μὲ κύρος στὸν λαὸ καὶ μαρτυρία ἐναρέτου βίου καὶ σοφίας.

Σταδιακὰ, ἡ Κυβέρνηση κάνει ἐκκληση γιὰ γενικὸ ἐμβολιασμὸ καὶ προβαίνει σὲ αὐστηρὰ μέτρα πέσεως πρὸς τοὺς ἀντιεμβολιαστὲς. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὅπως καὶ οἱ Σύνοδοι τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, κάνει ἓνα βῆμα καὶ προτρέπει θερμὰ τὸν ἐμβολιασμὸ, ἐπικαλούμενη καὶ τὴν προστασία τῆς ζωῆς, τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ πλησίον συνανθρώπου μας καὶ τὴν ἀγάπη ὡς προστασία τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς δημόσιας ὑγείας.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴν κινήθηκαν διάφορες Μητροπόλεις ὁργανώοντας ἐμβολιασμοὺς ἔξω ἀπὸ ναοὺς (Λάρισα, Ἀλεξανδρούπολη) ἢ προτρέποντας ἀρκετοὶ Μητροπολίτες μὲ θεολογικὲς ἀναλύσεις (Σεβ. Ναυπάκτου κ. Ἱεροθεοῦ), ἐγκυκλίους, συνεντεύξεις καὶ δημόσιες δηλώσεις ἢ ἀκόμη καὶ προτείνοντας εὐθέως τὸν ὑποχρεωτικὸ ἐμβολιασμὸ (Σεβ. Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος)¹⁵.

Παρὰ ταῦτα, τὸ ἀντιεμβολιαστικὸ κίνημα τῶν πιστῶν δὲν κάμφθηκε, ἀλλὰ ἐνέτεινε τὴν ἀντίδρασή του, πρᾶγμα ποὺ προκάλεσε σκληρότερες θέσεις καὶ μέτρα ἀπὸ κάποιους ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν, ὅπως ἐπιβολὴ ἀργίας καὶ διακοπὴ μισθοῦ στοὺς ἀρνούμενους νὰ ἐμβολιασθοῦν ἱερεῖς (Σεβ. Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Σεβ. Ἐλευθερουπόλεως κ. Χρυσόστομος, Σεβ. Δράμας κ. Παῦλος, Σεβ. Ζακύνθου κ. Διονύσιος) ἢ ἀπαγόρευση ἀντιεμβολιαστικοῦ κηρύγματος ἐπὶ ἀπειλῇ ἄρσεως τῆς εὐλογίας τοῦ ἐξομολογεῖν (Σεβ. Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος¹⁶) ἢ καὶ ἀπόλυτες καὶ αὐστηρὲς τοποθετήσεις ὅπως τοῦ Σεβ. Ναυπάκτου

---

¹⁵ Σεβ. Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, *Δίλωση*, 11.12.2021.

¹⁶ Σεβ. Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, *Ἐγκύκλιον Σημεῖωμα*, 10.12.2021.

κ. Γεροθέου, ό όποίος μιλάει για «άντιεμβολιαστική παράνοια»,¹⁷ του Σεβ. Πειραιώς κ. Σεραφεΐμ ότι «όσοι πολεμοϋν την έμβολιαστική διαδικασία δολοφονοϋν τους άδελφούς τους... είναι έγωπαθείς και έγωιστάι», και «δέν έχουν θέση στην Έκκλησία, είναι εκτός του Ευαγγελικού μηνύματος, δροϋν εναντίον του Χριστιανισμού»¹⁸. Μάλιστα ό Σεβ. Ηλείας κ. Γερμανός δήλωσε ότι: «έγώ τους πεθαμένους από τον κορωνοϊό Κληρικούς και Λαϊκούς τους θεωρώ αυτόχειρας (αυτοκτονοϋντας) και ούτε στην κηδεία τους πηγαίνω»¹⁹.

Δυστυχώς, πέραν της έμμονής στις άπόψεις αντιλλάγησαν και άμοιβαίοι χαρακτηρισμοί και άπειλές, με κατάληξη μάλιστα και στα έκκλησιαστικά δικαστήρια²⁰. Όλα δείχνουν ότι ή κατάσταση έχει ξεφύγει... Και από έκκλησιαστικής άπόψεως.

Αΐτια της έναντι των έμβολίων άρνησης

Κατόπιν όλων αυτών, συνοπτικά θα μπορούσαμε να ποϋμε ότι ή έναντι των έμβολίων έπιφυλακτικότητα και αντίδραση μεταξύ των πιστών της Έκκλησίας, όφείλεται στους έξης λόγους:

1. Ό φόβος των παρενεργειών των έμβολίων. Κυκλοφοροϋν πολλές δημοσιογραφικές κυρίως πληροφορίες και στατιστικές, οί όποίες έπικαλοϋνται άπόψεις κάποιων έπιστημόνων, και εύκολα γεννώνται άμφιβολίες και έσωτερικοί φόβοι ως προς την έπικινδυνότητα αυτών των έμβολίων. Έπίσης, ύποστηρίζεται και ή άποψη ότι τα έμβόλια δέν έχουν δοκιμασθεί έπαρκώς και συνεπώς στην οϋσία τό όλο έγχείρημα έχει χαρακτηριστικά πειραματισμού, ή ότι άποτελοϋν άγνωστων συνεπειών γενετική παρέμβαση.

2. Η χρήση νέων γενετικού ύποβάθρου τεχνολογιών (π.χ. mRNA) στην φαρμακευτική βιομηχανία και στην έρευνα και παραγωγή των έμβολίων άποτελεί έναν έπιπλέον παράγοντα άντιεμβολιαστικής φόρτισης. Στην περίπτωση αυτήν, θα μπορούσε κανείς να συμπεριλάβει τα όσα γράφονται, ακούγονται και ύποστηρίζονται για την χρήση των έμβρυϊκών κυτταρικών σειρών στην έρευνα και παραγωγή των έμβολίων και φαρμακευτικών έφαρμογών,

¹⁷ Σεβ. Ναυπάκτου κ. Γερόθεος, Πρωτοχρονιάτικο μήνυμα, *NafpaktiaNews*, <https://www.in.gr/2022/01/02/greece/mitropolitis-naypaktou-o-koronaio-anedeikse-ton-paranoio-yparxei-pathogeneia-kai-mesa-stin-ekklisia/>

¹⁸ Σεβ. Πειραιώς κ. Σεραφεΐμ, *Συνέντευξη στον Σκάι*, 9.11.2021.

¹⁹ Σεβ. Ηλείας κ. Γερμανός, *Έπιστολή*, 15.12.2021.

²⁰ *Κανονική δίωξις* Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Σεραφεΐμ κατά του π. Στυλιανού Καρπαθίου, 9.11.2021.

κάτι που είναι μὲν ἀληθές, ἀλλὰ διογκώνεται παραπλανητικά καὶ μέσα ἀπὸ ψευδῆ δεδομένα καὶ ἀνακρίβειες παρουσιάζεται ὡς ἠθικῶς ἀποτρόπαιο.

3. Ἡ ὑπαρξη τεραστίων οικονομικῶν συμφερόντων ἀτόμων ἀμφιβόλου ἠθικῆς καὶ φαρμακευτικῶν ἐταιρειῶν εἰς βάρος τῶν οικονομῶν τῶν κυβερνήσεων καὶ τοῦ λαοῦ, πράγμα πὸ ὃχι μόνον δὲν ἐμπνέει ἐμπιστοσύνη, ἀλλὰ ἀντίθετα προξενεῖ καὶ ἔντονο ἀρνητισμό.

4. Ὁ συνδυασμὸς τῆς ὑποχρεωτικότητος μὲ τὴν ψηφιακὴ ἰχνηλάτησι καὶ τὰ πιστοποιητικὰ ἐμβολιασμῶ, μάλιστα σὲ παγκόσμια κλίμακα ἐπιτείνει τὴν καχυποψία γιὰ τὴν σκοπιμότητα τοῦ γενικευμένου ἐμβολιασμῶ καὶ τὸ ὅλο ἀντιδραστικὸ ρεῦμα. Ὁ ἐμβολιασμὸς ὑποστηρίζεται ὅτι ἀποτελεῖ πρόδρομο τῆς καθολικῆς ὑποδούλωσης τοῦ κόσμου, τῆς κατάργησις τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐπικράτησις ἐνὸς ἄθεου «βελούδινου ὀλοκληρωτισμοῦ»²¹.

5. Ὁ φόβος ὅτι κάτι κακὸ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ὅλη ἐμβολιαστικὴ ἐκστρατεία, ἢ ὅποια μάλιστα συχνὰ παρουσιάζει χαρακτηριστὰ προκλητικῆς προπαγάνδας. Κάποιοι διαδίδουν καὶ κάποιοι ἄλλοι πιστεύουν ὅτι τὸ ἐμβόλιο χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ἄδιστα κέντρα μὲ σκοτεινοὺς σκοποὺς καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἤθελαν νὰ ἐκτεθοῦν σὲ ἕναν τέτοιο κίνδυνο μὲ ἄγνωστες συνέπειες ἢ ἕμμεσα νὰ συμβάλουν σὲ ὑποπτα σχέδια.

6. Ἀνάλογα, καὶ ἢ μὴ ἠθικὴ βιοηθικὴ τοῦ δικαιωματοσμοῦ, πὸν ἐπικρατεῖ καὶ προβάλλεται σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο καὶ δικαιολογεῖ καὶ νομιμοποιεῖ πλείστες ὅσες ἐκτροπές, ὅπως τὶς ἐκτρώσεις, τὴν εὐγονικὴ ἀντίληψη, τὴν ὁμοφυλοφιλία, τὴν εὐθανασία κ.ἄ., εὐλόγα ἐντάσσει καὶ τὸ ἄγνωστο καὶ ἀμφίβολο καὶ συναισθηματικὰ φορτισμένο θέμα τοῦ ἐμβολιασμῶ στὴν κατηγορία τῶν ὑποπτῶν προκλίσεων ἐναντι τῶν διαχρονικῶν ἀξιῶν καὶ τῆς ἠθικῆς ἀντίληψις ὅτι στὸν βωμῶ συγκεκριμένου σκοποῦ μπορεῖ «νὰ ἀγιάζεται κάθε μέσο».

7. Ἀρκετοὶ πάλι, βλέποντας τὴν ἀντιεμβολιαστικὴ καχυποψία νὰ κυριαρχεῖ καὶ σὲ ἄλλα πρόσωπα τῆς ἐμπιστοσύνης τους π.χ. στὸν πνευματικὸ τους ἢ καὶ σὲ ἀνθρώπους γνήσιους καὶ ἀληθινούς κατὰ τὴν ἀποψή τους, τοποθετοῦνται μὲ ἐπιφυλακτικὸτητα ἐναντι τῶν ἐμβολίων καὶ εἴτε ἀποφεύγουν νὰ ἀκολουθήσουν τὶς ὁδηγίες τῆς κυβέρνησις εἴτε καὶ ἀσπάζονται καὶ ὑποστηρίζουν μίαν ἀντιεμβολιαστικὴν ἰδεολογία.

8. Τὸ γεγονός ὅτι κυκλοφοροῦν ἰδίως μεταξὺ τῶν πιστῶν προφητεῖες καὶ προρρησίες «ἀγίων» ἀνθρώπων πὸν ὁμλοῦν συγκεκριμένα γιὰ τὸ ἐμβόλιο ὡς

---

²¹ Λουδοβίκου, π. Νικολάου, *Ἡ Ἀνοιχτὴ Ἱστορία καὶ οἱ Ἐχθροὶ τῆς, ἢ ἄνοδος τοῦ Βελούδινου Ὀλοκληρωτισμοῦ*, ἐκδ. ΑΡΜΟΣ, Ἀθήνα 2020. Ὁ π. Νικ. Λουδοβίκος, βέβαια, δὲν συμμερίζεται τὴν ἀντιεμβολιαστικὴν ἐπιχειρηματολογία.

μέσο κυριαρχίας του Άντιχρίστου, αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα, μεταξύ των θρησκευομένων.

Στο όλο θέμα άξίζει να αναφερθεί και ή παράμετρος του αισθήματος τής ήθικης ευθύνης. Η αλήθεια είναι ότι στην περίπτωση του έμβολίου, έφόσον κάποιος τó επιλέγει μόνος του, φέρει ό ίδιος ευθύνη για τις πιθανές παρενέργειες που φοβάται πως πιθανόν θά ύποστει. Στην περίπτωση πάλι που άσθενήσει άνεμβολίαστος, για μόν τις συνέπειες αισθάνεται ότι δέν τις έχει προκαλέσει ό ίδιος με ένεργό άπόφαση ή πράξη, ή ευθύνη όμως για όσα ένδεχομένως άκολουθήσουν εκ τής άσθένειας βαραινεί τόν ίδιο, έπειδι δέν προστατεύθηκε.

Στην πραγματικότητα, προκειμένου κάποιος να λάβει μία άπόφαση, αυτό που κυριαρχεί δέν είναι τόσο τó βάρος τής ήθικης ευθύνης όσο πολú συχνά ένας μύχιος φόβος για τις όποιες συνέπειες. Σε όσους επικρατεί ό φόβος τών συνεπειών τής άσθένειας επιλέγουν τó έμβόλιο, ένω σε όσους επικρατεί ό φόβος τών παρενεργειών του έμβολίου τοποθετούνται άρνητικά στη χρήση του. Ούτως ή άλλως, ή τοποθέτηση στο έν προκειμένω θέμα δέν στηρίζεται σε έπιστημονική γνώση, αλλά σε πίστη, ίσως σε ψυχολογικά κριτήρια ή και σε ιδεολογικές προκαταλήψεις. Έξαρτάται πως συναισθηματικά έρμηνεύει κανείς τά όσα πληροφορείται.

Τελικά, ύπάρχουν τρεις έχθροι με τούς όποιους πρέπει να παλέψουμε. Τό σώμα μας άπειλείται από τόν ίό, ή σκέψη από τά ψέματα τής παραπληροφόρησης και ή ψυχή από ένα σύμπλεγμα φόβου, θυμού και πανικού. Αυτή ή φοβική άποψη έναντι τής άπειλής και οί προκαταλήψεις εξέλίσσονται σε ιδεολόγημα και στη συνέχεια σε ιδεολογική έμμονή και αντίδραση. Ό κίνδυνος να χαθεί ή αλήθεια από τόν όρίζοντα ή να έγκατασταθεί μόνιμα μία πλάνη είναι όρατός. Αυτή είναι ή μεγαλύτερη άπειλή.

Τελικά, ως πολίτες αλλά και ως πιστοί αναγκαζόμαστε να τοποθετηθούμε. Για να γίνει αυτό πρέπει κάπου να έμπιστευθούμε. Θα έμπιστευθούμε τά κοσμικά συστήματα που προβάλλουν και διαδίδουν είτε τή μία είτε τήν άλλη άποψη; θα έμπιστευθούμε τήν είδησεογραφική έννημέρωση από τó διαδίκτυο και τά έπίσημα κείμενα; ή ομάδες που άμοιβαίως ύποστηρίζονται στα ήλεκτρονικά Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης; θα έμπιστευθούμε τó προσωπικό μας αισθητήριο, τήν άποψή μας; ή ό καθένας τόν πνευματικό του ή κάποιον σοφό γέροντα; ή μίπως τόν Έπίσκοπό μας και τήν Ιερά Σύνοδο;

Πνευματική ανάλυση τών εξέλιξεων

Όπως αρχικά είχε δηλώσει η Ίερά Σύνοδος, και όπως η κοινή λογική υπαγορεύει, τὸ θέμα τοῦ ἐμβολιασμοῦ εἶναι στὴ φύση τοῦ ὑγειονομικοῦ καὶ ἰατρικοῦ καὶ ὄχι ἐκκλησιαστικοῦ. Ἡ ἐξέλιξη ὅμως καὶ ἡ διαχείριση τῆς πανδημίας, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν προαναφερθέντων, τὸ ἀνέδειξαν καὶ σὲ πνευματικό. Στὴν ὅλη συζήτηση γιὰ τὰ περιοριστικὰ μέτρα καὶ τὰ ἐμβόλια ἐνεπλάκησαν Σύνοδοι, πατριάρχες, ἐπίσκοποι, γεροντάδες, θεολόγοι καὶ γράφηκαν ὄχι λίγα θεολογικοῦ ὑποβάθρου κείμενα, μὲ ἐντελῶς ἀντιδιαμετρικὲς ἀπόψεις καὶ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων.

Ἔτσι ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ ἔχουμε τοὺς ἐπίσημους ἐκκλησιαστικούς φορεῖς οἱ ὅποιοι ὑποστήριξαν τὰ διάφορα μέτρα καὶ τὸν ἐμβολιασμό, κυρίως στὴν βάση τῆς προστασίας τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀμοιβαίας προφύλαξης ἀπὸ τὴ μεταδοτικότητα τοῦ κορωνοϊοῦ ὡς ἔκφραση ἀγάπης, ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλη αὐτοὺς ποὺ συντάχθηκαν μὲ τοὺς ἀντιεμβολιαστὲς καὶ ἀρνητὲς τῶν μέτρων γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προαναφέραμε.

Τελικῶς, ἡ ὅλη κατάσταση διαμορφώνει ἓνα κλίμα ἀναδυόμενου ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος, ὄχι στὸ ἐπίπεδο τῶν ἐπίσημων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων, ἀλλὰ στὴ βάση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὅπως καὶ μιᾶς κυοφορούμενης πλάνης ποὺ ἡ μία ἐκ τῶν δύο πλευρῶν ἔχει. Αὐτὸ φαίνεται πὼς εἶναι τὸ μεγάλο πρόβλημα ποὺ καλούμαστε τώρα ὡς Ἐκκλησία νὰ ἀντιμετωπίσουμε, πρόβλημα μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν πανδημία, ὀξύτερο ἀπὸ τὸ ἐμβόλιο, τὸ ὁποῖο μάλιστα καθ' ὅλες τὶς ἐνδείξεις καὶ θὰ ἀφήσει γιὰ χρόνια τὸ βαθὺ ἀποτύπωμά του.

Πνευματικὲς συνέπειες

Ἄς δοῦμε λοιπὸν ἀναλυτικὰ κάποιες ἀπὸ τὶς πνευματικὲς συνέπειες ποὺ προκάλεσε αὐτὴ ἡ πανδημία σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα.

(α) Ἐκτροπὴ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὰ πνευματικὰ εἰς τὰ ὑγειονομικὰ

Μία πρώτη ἀρνητικὴ συνέπεια εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ἐνασχόληση μὲ τὸ θέμα τῆς πανδημίας καὶ ἡ ἀνάγκη συνεχοῦς ἐνημερώσεως, πράγμα δικαιολογημένο μὲν ἀλλὰ πνευματικὰ ἄκρως ἐπιβλαβές. Τοῦτο, διότι ὁδηγεῖ σὲ μία καθολικὴ ἐξωστρέφεια, καθὼς μάλιστα ἐκθέτει σὲ ἓναν ὄγκο πληροφοριῶν ἀμοιβαίως ἀντικρουόμενων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴ ἐλέγχσιμων, στὸ μεγαλύτερο μέρος τοὺς ἄχρηστων, οἱ ὁποῖες προσφέρονται μὲ μεγάλη φόρτιση καὶ τελικῶς τρέφουν τὴν περιέργεια, γεννοῦν φόβους καὶ προκαλοῦν ἐσωτερικὲς ἐντάσεις, σύγχυση καὶ φυσικὰ ἐθισμό καὶ ἐξάρτηση, καθὼς ἀπορροφᾷ καὶ μονοπωλεῖ τὸν ἐνδιαφέρον.

Έπιπλέον, αυτή ή μονομερής ένασχόληση, έκτρέπει τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐπίσης σημαντικά ζητήματα τῆς καθημερινότητας καὶ ἔτσι παραλύει τὴ σκέψη, κουράζει ψυχικά καὶ δημιουργεῖ μυωπική θεώρηση τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἀσχολεῖται ὑπερβολικά μὲ κάτι τὸ ὁποῖο τὸν ἀναστατώνει, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ὁ ἴδιος οὔτε νὰ τὸ ἐλέγξει οὔτε πολὺ περισσότερο νὰ τὸ ἀναχατίσει οὔτε ὅμως καὶ νὰ τὸ ἀγνοήσει.

Ὑπὸ πνευματικὴ ἔννοια, ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴ τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, τὴν μείωση τοῦ πνευματικοῦ ζήλου, τὴν κακὴ χρῆση τοῦ χρόνου, τὴν πτώση τῆς διάθεσης γιὰ μετάνοια καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ὑγιεοῦς στροφῆς πρὸς τὰ μέσα. Ἐπιπλέον, ἡ μονοπώληση τοῦ ἐνδιαφέροντος καταπνίγει τὸ νόημα τῶν ἑορτῶν καὶ ἀπομειώνει τὴ χαρὰ τους. Ὁ χριστιανὸς δὲν ἔχει ὄρεξη γιὰ ἀγῶνα, δὲν μπορεῖ νὰ προσευχηθεῖ ἢ νὰ μελετήσει οὔτε κάπως νὰ συγκεντρωθεῖ, ὁ νοῦς εἶναι σκορπισμένος καὶ χαμένος σὲ ἓνα τοπίο ἀσάφειας καὶ ἀνψυχίας, ἡ δὲ προσοχή εἶναι ἐπικεντρωμένη σὲ ἓνα θέμα, τὸ ὁποῖο ἀπορροφᾷ κάθε ἱκμάδα πνευματικῆς ζωῆς.

(β) Παθολογικοὶ φόβοι καὶ ὑπερβολὲς αὐτοπροστασίας

Συχνά, αὐτὴ ἡ ένασχόληση δὲν μένει στὸ ἐπίπεδο τῆς πολυπράγμονος πληροφόρησης, μὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται, ἀλλὰ σὲ πολλοὺς προξενεῖ νοσηρὰ φοβικά σύνδρομα, ποὺ φυσικά ἀπομειώνουν τὴ δυναμικὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν κανεὶς εἶναι ἄκριτα ἐκτεθειμένος σὲ ἀποκαρδιωτικὲς εἰκόνες καὶ στατιστικὲς μὲ θανάτους, ὑγειονομικά ἀδιέξοδα καὶ ἀπειλές, ὅταν βομβαρδίζεται ἀπὸ ἀτέλειωτες πληροφορίες ἀπειλητικὲς γιὰ τὴ ζωὴ, ὅταν ἡ πανδημία πλησιάζει καὶ στὸ στενὸ του περιβάλλον, ὅταν ἡ κινδυνολογία καὶ ὁ κοινωνικὸς πανικὸς κυριαρχεῖ παντοῦ, ὅταν μάλιστα τοῦ ἔχουν αὐστηρὰ ἀποστερήσει κάθε ἄλλη εὐκαιρία ἐκτονώσεως καὶ διαφυγῆς, τότε αὐτὸ ἀρκετὰ εὐκόλα, ἐκτὸς ἀπὸ ἀπλὴ ἱκανοποίηση τῆς φιλοπεριεργῆς πληροφόρησης, προξενεῖ καὶ καταστάσεις παθολογικῆς φοβίας.

Ἡ ψυχολογικὴ φοβία γενικῶς δὲν ἐλέγχεται οὔτε μὲ λογικὲς σκέψεις οὔτε μὲ νομικὲς διατάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις οὔτε ὑπόκειται σὲ συμβουλευτικὲς ρυθμίσεις. Θέλει κυρίως πρόληψη καὶ πνευματικὴ σύνεση. Σὲ κάποιους ποὺ δὲν πρόσεξαν, ὁ φόβος τῆς ἀσθένειας ἦταν ἰσχυρότερος ἀπὸ τὴν πίστη καὶ ἔχασαν τὴν εἰρήνη τους, μὲ συνέπεια τὴν παράλογη λήψη ἀπὸ μέρους τους ὑπερβολικῶν μέτρων αὐτοπροστασίας, ἐνίοτε πιὸ ἀπόλυτων ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπέβαλε ἡ Κυβέρνηση, τὴν μονοπώληση τῶν σχετικῶν συνήθως ἀτέρμονων συζητήσεων, τὴν ἀναπαραγωγὴ ἀρνητικῶν αἰσθημάτων, τὴν ἀπομόνωση ἀπὸ

τὸ περιβάλλον, ἐκνευρισμὸ καὶ ἐντάσεις στὶς ὅποιες σχέσεις τους, τὴν ἐμφάνιση νοσηρῆς ἐσχατολογικῆς ἀγωνίας καὶ, γενικά, τὴν ψυχικὴ ταραχὴ καὶ ἀναστάτωση μέσα τους.

Μέσα ὅμως σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα νοσηροῦ φόβου, ὅπου ἡ πίστη ὑποχωρεῖ, καίρια τραυματίζεται καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ στροφὴ πρὸς τὸν Θεό, ἂν ὑπάρχει, καθίσταται συναισθηματικὴ ἢ καὶ ψυχαναγκαστικὴ, δὲν εἶναι προσευχητικὴ ἢ ἀληθινὴ καὶ καθαρὴ προσευχὴ ἀποδυναμώνεται. Ὅταν ὁ φόβος κυριαρχεῖ, καταστρέφεται ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία, ὁ ἄνθρωπος παραλογίζεται, χάνει τὴν ἐμπιστοσύνη του στὸν Θεὸ καὶ τότε τὰ λόγια τῆς προσευχῆς δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἀνεξέλεγκτη διαμαρτυρία ἢ συναισθηματικὴ ἐκτόνωση σὲ προσευχητικὴ διάλεκτο.

Χειρότερη συνέπεια ἀπὸ αὐτὴν, ἦταν ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὴ λατρεία καὶ τὰ μυστήρια²². Ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς μεγάλης μεταδοτικότητος τῆς λοιμώξεως σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀπρόβλεπτη καὶ βαρὴ συμπτωματολογία της, εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἀρκετοὶ χριστιανοὶ ἀπὸ τὸν φόβο τῆς ἀσθένειας, νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὶς λατρευτικὰς συνάξεις ἢ καὶ μέχρι σήμερα νὰ στεροῦνται τὴ συμμετοχὴ τους στὴ θεία κοινωνία. Χαλάρωσαν τὰ μέτρα, ἀλλὰ παρέμεινε ὁ δισταγμὸς, ἡ ὀλιγοπιστία καὶ ὁ φόβος.

(γ) Μοναξιά, ἀπομόνωση

Ἡ ἐπιβολὴ τῶν αὐστηρῶν περιοριστικῶν μέτρων (ἐγκλεισμὸς στὰ σπίτια, ἀπαγόρευση κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων, ἐπισκέψεων, ἐστίασης κ.λπ.) ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἀνάγκη τήρησης ἀποστάσεων ἢ συνεχοῦς ἀπολύμανσης ἀφ' ἑτέρου, εἶναι φυσικὸ ὅτι περιορίσει αἰσθητὰ τὴν ἐπικοινωνία καὶ ὀδήγησε σὲ ἀπομόνωση τοὺς περισσότερους, καθὼς ὁ καθένας ἔπρεπε νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ τὸν ἄλλον. Τὸ ὑποκατάστατο τῆς ἠλεκτρονικῆς ἢ διαδικτυακῆς ἐπικοινωνίας ἦταν μὲν πολὺ βοηθητικὸ, ἀνοιξε ἴσως καὶ κάποιους νέους δρόμους, ὅμως φάνηκε ἀρκετὰ ἀνεπαρκές, κυρίως γιὰ ἄτομα μεγαλύτερης ἡλικίας. Ἡ ἀμεσότητα στὶς διαπροσωπικὰς σχέσεις εἶναι κάτι τὸ ἀναντικατάστατο.

Τὸ αἶσθημα τῆς μοναξιάς, σὲ συνδυασμὸ μὲ αὐτὸ τῆς φοβίας, ὀδήγησε ἄτομα ἐπιρρεπῆ σὲ κατάθλιψη σὲ σχετικὰς ψυχικὰς κρίσεις καὶ αὔξησε τὶς αὐτοκτονικὰς τάσεις, τὶς ἀκραίες ἐκρήξεις, μάλιστα σὲ ἀνησυχητικὸ βαθμὸ.

---

²² Ἀρχμ. Ἀστερίου Χατζηνικολάου, *Μὲ πίστη στὸν καιρὸ τῆς πανδημίας*, ἐκδ. ΣΩΤΗΡ, Ἀθήνα, Νοέμβριος 2021.

Τὰ ὑπερβολικὰ μέτρα ὑγειονομικῆς ἀσφάλειας ποὺ ἐπιβλήθηκαν εἶχαν ὡς συνέπεια τὴν ἐμφάνιση ἀκραίων φαινομένων, ὅπως ἄτομα νὰ ζοῦν κάτω ἀπὸ ἀσφυκτικούς, οὐσιαστικὰ καὶ ψυχολογικά, ὅρους γιὰ μακρὰ περίοδο, σὲ συνθῆκες πλήρους ἀπομόνωσης, κάποιοι νὰ καταλίγουν χωρὶς τὴν παρουσία τῶν ἀγαπημένων προσώπων τους, χωρὶς τὸν στοιχειώδη ψυχολογικὸ ἢ καὶ πνευματικὸ ἐπιστηριγμὸ, καὶ τὸ τραγικότερο νὰ τελεῖται ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία τους, χωρὶς τὴν παρουσία τῶν φίλων καὶ ἀγαπημένων τους, χωρὶς τὸ ἀπαραίτητο περιβάλημα τῆς δέουσας τιμῆς²³.

Ἀπὸ πλευρᾶς ἐκκλησιαστικῆς, ἡ ἀπαγόρευση τῆς λατρείας, πέραν τῆς αἴσθησης βίαιης καὶ ἀσεβοῦς ἀπομάκρυνσης καὶ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν δοκιμασία, καίρια τραυμάτισε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ὡς συνάξεως καὶ κοινωνίας τῶν πιστῶν. Καὶ μόνον ἡ εἰκόνα ναῶν σὲ λειτουργία, δίχως παρουσία πιστῶν τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ τοῦ 2020 ἢ καὶ τὸ Πάσχα, μὲ τὸν λαὸ κλεισμένο στὰ στίπια, μὲ ἀναμμένες λαμπάδες καὶ ἀνοιχτοὺς computers, ἀρκεῖ νὰ καταδείξει τοῦ λόγου τὸ ἀληθές.

(δ) Καχυποψία, διαμαρτυρία

Κάτι ἄλλο ποὺ παρατηρήθηκε ἔντονα μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιδημία, ἦταν μὴ τάση καχυποψίας ὅτι κάτι κακὸ σχεδιάζεται εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι φταίει ἡ Κυβέρνηση ἢ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὅτι ὅλοι λένε ψέμματα καὶ ἔχουν ξεπουληθεῖ, ὅτι ὑπάρχει μὴ γενικευμένη προδοσία καὶ φυσικὰ ὅτι οἱ διάφορες θεωρίες συνωμοσίας ποὺ κυκλοφοροῦν στὴν οὐσία εἶναι ἀληθεῖς καὶ ἀξίζουν τῆς προσοχῆς μας. Γιὰ ποιὸν ὅμως λόγο οἱ ὑπουργοὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὴν καταστροφή μας, τὸν μαζικὸ θάνατο τῶν πολιτῶν, τὴν κατάρρευση τῆς εὐημερίας καὶ τῆς οἰκονομίας; Γιατί νὰ ἀλλοιώνουν σκόπιμα τὰ στατιστικὰ δεδομένα; γιατί ὅλοι νὰ συμπράττουν σὲ μίᾳ δολοφονικῇ προσπάθειᾳ προσβολῆς τῆς ὑγείας; Γιατί, ἐφόσον γνωρίζουν τὶς σοβαρὲς παρενέργειες τῶν ἐμβολίων, ἐμβολιάζονται οἱ ἴδιοι ἢ, ἐὰν ψεύδονται, ἐπιδιώκουν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὶς ΜΕΘ, στὰ νοσοκομεῖα καὶ στὸν θάνατο; Τί συμφέρον ἔχουν νὰ κλείσουν τὶς ἐκκλησίες ἢ νὰ ἐμποδίσουν μόνον τὴν Ἐκκλησία στὸ ἔργο καὶ τὴν ἀποστολή της; Τὸ ὅτι ἀναβλήθηκαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ καρναβαλικὲς καὶ τόσες ἄλλες ἐκδηλώσεις, τὸ ὅτι τὸ Ἰσραὴλ υἰοθέτησε αὐστηρὰ περιοριστικὰ μέτρα, πῶς ἀποδεικνύει ὅτι πίσω ἀπὸ τὰ καταστροφικὰ σενάρια κρύβονται σιωνιστικὲς ἐπιδιώξεις;

---

²³ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου, *Ἐκκλησία καὶ πανδημία-ὁ ἰὸς sars-cov-2 καὶ ἡ ἀσθένεια covid-19*, Ἱ.Μ. Γενεθλίου Θεοτόκου, 2021, σσ. 62-64

Ἡ πεισματική ἐμπιστοσύνη σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ παραλήρημα τοῦ φόβου καὶ τῶν ἀπειλῶν, μάλιστα ἐπενδυμένο μὲ ἐσχατολογικὲς ἐρμηνεῖες καὶ ἀναφορές, ἰδίως ὅταν ἐξελίσσεται καὶ σὲ κήρυγμα καὶ θεωρία, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιρρίπτει τὶς εὐθύνες καὶ τὸ αἴτιο τῆς ἁμαρτίας σὲ κάποιους ἄλλους ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι τόσο φθοροποιὸ πνευματικὰ καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν καλλιέργεια ἐλεήμονος καὶ συγχωρητικῆς καρδιάς.

Τελικῶς, οἱ ἀντιδρῶντες, ἀντὶ νὰ δεχθοῦν τὶς συνέπειες τῆς ἀνεύθυνης καὶ ἴσως ψευτο-ηρωικῆς στάσης τους (ἀναστολὴ ἐργασίας, ἀπόλυση κ.λπ.), ἔφθασαν στὸν παραλογισμό νὰ διαμαρτύρονται μὲ κατευθυνόμενες «ἀνοιχτὲς ἐπιστολές», ὑποβάλλοντας ἀπαιτήσεις καὶ ὑποδείξεις πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ ἐγκαλώντας τὴν μὲ ἰδιαίτερα ἀσεβές, ἐπιτιμητικὸ καὶ ἐπιτακτικὸ ὕφος, γιὰτὶ δὲν τοὺς συμπαρίσταται στὸν ἀγῶνα τους καὶ δὲν συμπορεύεται μαζί τους²⁴.

(ε) Νοσηρὴ αὐτοπεποίθηση, δυσκολία μαθητείας

Ἡ πληροφορία εἶναι τόσο πολλὴ ποὺ γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει κανεὶς τὸ ἀντικειμενικῶς ὀρθὸ ἀπὸ τὸν σωρὸ τῆς προπαγανδιζόμενης ἀμφοτέρωθεν πληροφορίας ἀπὸ τὴ μίᾳ μεριά καὶ τῶν fake news ἀπὸ τὴν ἄλλη, χρειάζεται καὶ χρόνος καὶ γνώση καὶ ψυχραιμία καὶ φωτισμό, μάλιστα ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸ μέρος γνώση ποὺ βασίζεται σὲ ἐρευνητικὴ ἐμπειρία καὶ κρίση, τὴν ὁποία ὁμως ἐλάχιστοι διαθέτουν.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴν, πρὶν κανεὶς ἀποκρυσταλλώσει ἄποψη, ἀναγκάζεται κάπου νὰ ἐμπιστευθεῖ. Ὅπως γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός, «πίστει γάρ πάντα, τὰ τε ἀνθρώπινα τὰ τε πνευματικά, συνίσταται»²⁵. Ἡ ζωὴ μας στηρίζεται σὲ πίστη καὶ αὐτὴ σὲ ἐμπιστοσύνη, κάπου ἐμπιστευόμαστε. Δὲν μποροῦμε νὰ ἐλέγξουμε τὰ πάντα. Ἔτσι, ὅταν κάποιος πρόκειται νὰ ὑποβληθεῖ σὲ μίᾳ ἐγχείρηση, ἐμπιστεύεται τὸν χειρουργὸ καὶ παραδίδεται σὲ αὐτόν, χωρὶς νὰ γνωρίζει τί αὐτὸς κάνει, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι ἀναισθητοποιημένος· ὅταν ταξιδεύει μὲ τὸ ἀεροπλάνο, ἐμπιστεύεται τὸν πιλότο, τὴν ἀεροπορικὴ ἐταιρεία, τὸν πύργο ἐλέγχου, τὴν τεχνικὴ ἐπιθεώρηση τοῦ ἀεροσκάφους, δὲν ἐλέγχει τὸ radar γιὰ τὸ ἀκριβὲς δρομολόγιο οὔτε τὰ συστήματα ἀσφαλείας γιὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀκίνδυνη προσγείωση. Τὸ ἴδιο καὶ ὅταν δέχεται μίᾳ φαρμακευτικὴ ἀγωγή· ἐμπιστεύεται τὸν γιαιτρό. Δὲν διαβάξει ὅλα τὰ βιβλία, ὅλα τὰ

²⁴ Ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο καὶ ὄλους τοὺς Μητροπολίτες τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴν ὁποία μάλιστα ζητοῦν καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ τὰ φιλόπρωτα ταμεῖα τῶν ἐνοριῶν!

²⁵ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἑκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, PG 94,1128C.

ἄρθρα, οὔτε κάνει ἐπαναλήψεις καὶ ἐπαληθεύσεις σὲ ὅλα τὰ πειράματα. Ἀκούει ἢ διαβάζει διάφορα καὶ κάπου ἐμπιστεύεται. Δὲν γίνεται ἄλλιῶς. Ἡ ἐμπιστοσύνη ἀσφαλῶς ἔχει ρίσκο. Ἔχει ὅμως καὶ ἐλευθερία καὶ σεβασμό.

Ἄρα ἡ βάση τοῦ προβληματισμοῦ εἶναι νὰ βρεῖ κανεὶς ποιὸν θὰ ἐμπιστευθεῖ γιὰ νὰ ἀποκτήσει ὀρθὸ κριτήριο. Γι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται ταπεινώση, δηλαδὴ διάθεση νὰ μαθητεύσει, χωρὶς νὰ θεωρεῖ ὅτι γνωρίζει καὶ ἐσωτερικὴ καθαρότητα, ὥστε νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ συνειδητοποιημένες ἢ μὴ προκαταλήψεις. Στὰ ὑγειονομικὰ θέματα ἐμπιστευόμαστε τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἱατρικῆς κοινότητος, στὰ πνευματικὰ τὴν θεσμικὴ Ἐκκλησία.

Ἄν δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ σύνεση, τότε, χωρὶς γνώσεις ἢ βασικὲς προϋποθέσεις, βιαζόμαστε νὰ τοποθετηθοῦμε, μὲ χαρακτηριστικὴ δὲ εὐκολία ἀποδεχόμαστε κάθε ἀνεύθυνη πληροφορία ποὺ κυκλοφορεῖ στὸ διαδίκτυο καὶ τελικὰ δυσκολευόμαστε νὰ ἐμπιστευθοῦμε τοὺς ἀρμόδιους. Στὴν πραγματικότητα, ἐμπιστευόμαστε περισσότερο τὴν γνώμη μας, γι' αὐτὸ καὶ δεχόμαστε κάθε ἄποψη ποὺ συμφωνεῖ καὶ στηρίζει τὴν δική μας, αὐτὸ ποὺ γιὰ κάποιο λόγο μᾶς ταιριάζει, χωρὶς ὅμως προηγουμένως νὰ ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν βάσανο τοῦ ἐλεύθερου καὶ ἀντικειμενικοῦ προβληματισμοῦ. Ἡ αὐτοπεποίθησή μας ἔχει κατὰστρέψει τὴν ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν ἐλευθερία, χωρὶς νὰ τὸ ἔχουμε καταλάβει. Ἐδῶ ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Σοφοῦ Σολομώντος: «*Οδοὶ ἀφρόνων ὀρθαὶ ἐνώπιον αὐτῶν, εἰσακούει δὲ συμβουλίας σοφός*».²⁶

(στ) Ἐμμονή, αὐτοδικαίωση, δυσκολία μετάνοιας

Ὅταν κάποια θέματα ἰδεολογικοποιοῦνται, γεννοῦν φανατισμοὺς καὶ ἐμμονικὲς ἀντιλήψεις, κάτι ποὺ δυστυχῶς συμβαίνει στὴν προκειμένη περίπτωση. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι πολλοὶ ἔχουν βιαστεί νὰ μεγενθύνουν τὸ ὅλο θέμα, νὰ τοῦ δώσουν ἰσχυρὲς ἰδεολογικὲς προεκτάσεις καὶ νὰ μεταμορφωθοῦν σὲ ἐπίμονους ὑπερασπιστὲς συγκεκριμένων ἀπόψεων ἀπὸ τὴ μία ἢ τὴν ἄλλη πλευρά, νὰ ἔχουν ὀπαδοποιηθεῖ καὶ νὰ ἔχουν ἐπίσης ἐκτεθεῖ μὲ δημόσιο λόγο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀρνοῦνται νὰ δοῦν τὴν πραγματικότητα, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὴ εἶναι καταλυτικὴ στὴν φανέρωση τῆς ἀλήθειας. Εἶναι φοβερὸ νὰ διαφεύδουσα ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ νὰ ἐπιμένεις νὰ κηρύττεις τὴν πλάνη σου.

Παράλληλα, ἔλλοχευε καὶ ὁ κίνδυνος τῆς αὐτοδικαίωσης. Ἄξονας τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ βάση της εἶναι ἡ ταπεινώση καὶ ἡ διαρκὴς μετάνοια, κάτι ποὺ περνάει ἀπὸ τὸν ὑγιῆ αὐτοέλεγχο καὶ τὴν διάθεση ἐσωτερικῆς ἀνα-

---

²⁶ Παρ. 12, 15.

θεώρησης. Δυστυχώς όμως, μέσα σὲ αὐτὴν τὴν κρίση τῆς ἐμβολιαστικῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ ἀντιεμβολιαστικοῦ κινήματος, ἡ κάθε πλευρὰ προσπαθεῖ νὰ βρεῖ ἐρείσματα δικαίωσης τῶν ἀπόψεών της. Ἔτσι ὅταν κάποιος ἀνεμβολίαστος διασωληνώνεται ἢ χάνει τὴ μάχη τῆς ζωῆς, οἱ μὲν ὑποστηρικτὲς τοῦ ἐμβολιασμοῦ αἰσθάνονται τὴν ἱκανοποίηση τῆς ἐπιβεβαίωσης τῆς θέσης τους, οἱ δὲ ἀνεμβολίαστοι προσπαθοῦν νὰ τοῦ ἀποδώσουν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μάρτυρος καὶ ὁμολογητοῦ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Ἀντίθετα, ὅταν κάποιος ἐμβολιασμένος παρουσιάσουν παρενέργειες, ἡ κάθε πλευρὰ βρίσκει τὶς δικαιολογίες της, προκειμένου νὰ αἰσθανθεῖ ἐπιβεβαιωμένη στὶς ἀπόψεις καὶ ἐπιλογές της. Ἡ νοοτροπία θυμίζει τὴν ψυχολογία ὀπαδῶν τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἢ τῶν ἀθλητικῶν ομάδων.

Τὸ τραγικὸ εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ πολωτικὴ κατάσταση εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ συρρικνωθεῖ ὑπερβολικὰ ὁ γνήσιος πνευματικὸς λόγος καὶ τὸ κήρυγμα νὰ ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ τὴν λεπτομερῆ ἐπιχειρηματολογία ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν ἐμβολίων καὶ ἔμμεσα ἢ σαφῶς νὰ ὁμιλεῖ γιὰ τὴ μετάνοια τῶν ἄλλων, ἀποφεύγοντας μὲ κάθε τρόπο νὰ δείξει τὸν δρόμο τῆς δικῆς μας μετаноίας.

Ὅταν θεμέλιο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶναι τὸ φρόνημα καὶ τὸ βίωμα τῆς διαρκοῦς μετаноίας, δηλαδὴ τῆς ἐπὶ τὸ ἀληθέστερον ἀναθεωρήσεως τῆς ζωῆς μας, ἀντιλαμβάνεται κανεὶς πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ ἐμπαθὴς νοοτροπία ἀντιστρατεύεται αὐτὴν τὴν ἀγιαστικὴ πορεία.

(ζ) «Ἐσκληρύνθη ἡ καρδιά²⁷», «ἐψύγη ἡ ἀγάπη²⁸»

Αὐτὸ ποὺ ἐπιπλέον συμβαίνει εἶναι ὅτι στὴν προσπάθειά του κανεὶς νὰ ἐδραιωθεῖ στὶς ἀπόψεις του καὶ νὰ μείνει πιστὸς καὶ συνεπὴς στὸ ἰδεολόγημά του, συχνὰ παραμένει ἀμετακίνητος καὶ ἐκτὸς ἀπὸ ὑπερασπιστὴς τῶν ὁμοϊδεατῶν του, γίνεται καὶ αὐστηρὸς κριτὴς τῶν ἀντιθέτων, μὲ κίνδυνο νὰ μεταμορφώσει τοὺς ἀδελφούς του σὲ ἀντιπάλους. Ὅταν ἡ καρδιὰ γεμίζει ἀπὸ γκρίνια, καχυποψία, διαμαρτυρίες, κριτικὴ διάθεση ἔναντι τῶν ἄλλων, περιορίζεται ἡ χωρητικότητά της. Οἱ ἰδεολογικὲς διαφορὲς ἀποδυναμώνουν τὶς σχέσεις καὶ ψυχραίνουν τὴν ἀγάπη, καταστρέφοντας τὴν εἰρήνη σκληραίνουν τὸν ἔσω ἄνθρωπο καὶ τραυματίζοντας τὴν ἀδελφοσύνη ἀποδυναμώνουν τὴν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν Χριστῷ συνδέσμου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ ἐμβολιασμοῦ χρησιμοποίησαν –

---

²⁷ Ἐξ. 8, 15.

²⁸ Ματθ. 24, 12.

και δικαιολογημένα—πολύ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον και τοῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς αὐτόν, τὸ ἐρώτημα ὅμως εἶναι ἐὰν και κατὰ πόσον μπόρεσαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀδελφосύνη, τὴν κατανόηση, τὴν συγχωρητικότητα και μακροθυμία πρὸς τοὺς ἀνεμβολίαστους ἀδελφούς τους, προκειμένου νὰ περισώσουν τὸν ἐν Χριστῷ σύνδεσμο και τὸ βίωμα τῆς Ἐκκλησίας μέσα τους.

Χαρακτηριστικὸ τῆς μάσκας και τοῦ ἐμβολιασμοῦ εἶναι ὅτι αὐτὸς ποὺ τὴν φορᾶει και ἐμβολιάζεται περισσότερο προστατεύει τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸν ἑαυτό του παρὰ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὸν ἄλλον. Συνεπῶς, ἡ συμμόρφωση πρὸς τὶς ὁδηγίες εἶναι και πρόνοια τῆς ὑγείας τοῦ ἄλλου και ὡς ἐκ τούτου σκέψη και βοήθεια πρὸς αὐτὸν και ἔκφραση ἐνδιαφέροντος και ἀγάπης²⁹.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρᾶ, αὐτοὶ ποὺ ἀρνοῦνται νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰ μέτρα, ποὺ δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀρμόδιους φορεῖς, ἔχουν σκεφθεῖ τί εὐθύνη φέρουν ὅταν μεταδώσουν τὴν ἀσθένεια και θέτουν σὲ κίνδυνο μέλη τῆς οἰκογένειας και τοῦ περιβάλλοντός τους; ἔχουν σκεφθεῖ, ἂν ἀρρωστήσουν, τί προβλήματα και δυσκολίες προξενοῦν στὴν ἐργασία τους, ὅταν κάποιος ἄλλος φορτώνεται τὶς ὑποχρεώσεις τους; ἔχουν σκεφθεῖ τοὺς γιατρούς, τοὺς νοσηλευτὲς και φροντιστὲς ποὺ ἐπιβαρύνονται μὲ τὴν ἐξαντλητικὴ συχνὰ φροντίδα τους στὶς ΜΕΘ και στὰ νοσοκομεία, μάλιστα θέτοντας τὸν ἑαυτό τους και σὲ κίνδυνο; ἢ ὅτι ἐνδεχομένως παίρνουν αὐτοὶ τὴ θέση ἀπὸ κάποιον ἄλλον γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει κρεβάτι λόγω τῆς ἀπερισκεψίας τους; ἢ πόσο κοστίζει ἡ περίθαλψή τους, ὅταν μόνο τὸ κόστος μιᾶς μέρας στὴν Ἐντατικὴ εἶναι τεράστιο;

Σκέφθηκαν ποτέ, ἐὰν συμβεῖ ἀπὸ τὸ ἰδεολόγημα ἢ τὴν ἀνευθυνότητά τους νὰ καταλήξουν στὶς ΜΕΘ, γιὰτί νὰ θεωροῦνται μάρτυρες οἱ ἴδιοι και ὄχι μάρτυρες τῆς ἀγάπης οἱ γιατροὶ και οἱ νοσηλευτὲς ποὺ ὑπηρετοῦν θυσιαστικὰ μὲ ἀνιδιοτέλεια και αὐταπάρνηση αὐτοὺς ποὺ ἴσως ποτέ δὲν σκέφθηκαν τοὺς φροντιστὲς τους; Στὸ κάτω-κάτω τί ὁμολογοῦν αὐτοὶ ποὺ τόσο ἄδοξα φεύγουν ἀπὸ τὴν ζωὴ, καθὼς ἐντελῶς ἐπιπόλαια ζοῦσαν μέσα στὴν ψευδαῖσθησι τῆς ἀσφάλειάς τους, νομίζοντας πῶς ἡ πανδημία και ὁ θάνατος δὲν τοὺς πλησιάζουν ἀλλὰ εἶναι μόνον γιὰ τοὺς ἄλλους;

Ἐπιπλέον, ἡ συμμόρφωση πρὸς τὶς ἐπίσημες ὑγειονομικὲς συστάσεις ἀποτελεῖ πράξη συνεισφορᾶς στὴν κοινὴ προσπάθεια ποὺ ἡ ἀνθρωπότητα κάνει νὰ ἀναχαιτίσει τὸν κίνδυνο τῆς πανδημίας. Ἀγωνίζεται ἡ παγκόσμια κοινωνία νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν παρούσα ἀπειλή και ζητᾶει τὴν συνδρομὴ μας, ἢ ὅποια

---

²⁹ Γιαγκάζογλου Στ., ὅπ., σ. 55.

είναι απαραίτητη. Χωρίς αυτήν ακυρώνεται όλη η προσπάθεια· τὰ ἔθνη καὶ συστήματα καταρρέουν, οἱ γιατροὶ καὶ νοσηλευτὲς ἐξαντλοῦν κάθε ἱκμάδα τῶν δυνάμεών τους, οἱ κοινωνίες ἀναστατώνονται καὶ συνάνθρωποὶ μας καταστρέφουν τὴν ὑγεία τους ἢ καὶ χάνουν τὴ ζωὴ τους³⁰. Ἡ ὑπεύθινη πολιτεία ζητάει νὰ ἐμβολιαστοῦμε, διότι κινδυνεύει ἡ ζωὴ μας καὶ τῶν συνανθρώπων μας, ἡ Σύνοδος προτρέπει, τὸ ἴδιο καὶ ἡ πλειονότητα τῶν συμπολιτῶν μας ποὺ δυσκολεύονται νὰ κατανοήσουν τυχὸν ἀντίδραση ἢ ἐπιφυλακτικότητα, πολλοὶ δὲ πιστοὶ καὶ ἀδελφοὶ μας σκανδαλίζονται ἀπὸ μία τέτοια στάση.

Ποιά πνευματικὴ καὶ χριστιανικὴ ἀρχὴ ὑπαγορεύει νὰ ἀδιαφορήσουμε ἢ πολὺ περισσότερὸ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀντιδράσουμε; Ἡ ἀρνησιμὴ χρῆσις τῶν προστατευτικῶν μέτρων καταδεικνύει περιφρόνησι τῶν συνανθρώπων καὶ κοινωνικὴ ἀσυνειδησία καὶ εἶναι ἁμαρτία. Ὡς πιστοὶ θὰ ἔπρεπε πρῶτοι νὰ ἀξιοποιήσουμε τὴν εὐκαιρία νὰ δώσουμε μαρτυρίαν ἐλευθερίας, ἐμπιστοσύνης, ἀγάπης, εἰρηνικῆς συμμόρφωσης καὶ ἀνθρώπινης συμπαράστασης.

Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἀρνητῶν, μάλιστα ἐκκλησιαστικῶν, ἀκούσθησαν εἰρωνεῖες γὰ τὴν ἔννοια τῆς ἀγάπης ἢ αὐτὴν τῆς ἐνόητος, ὅπως τὴν ἐπεκαλεῖτο ἡ Σύνοδος καὶ οἱ ὑποστηρικτὲς ὡς βασικῶν στοιχείων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ δομικῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, προκειμένου νὰ ὑποστηριχθεῖ ἡ ἠθικὴ τῶν ἐπιλογῶν καὶ τῆς θεωρίας τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη ἁμαρτία τους.

(η) Περιφρόνησι τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς

Ὅλα πλέον τὰ δεδομένα συνηγοροῦν στὸ ὅτι στὴ συντριπτικὴ τους πλειοψηφία ὅσοι καταλήγουν στὸν θάνατο εἶναι ἀνεμβολίαστοι ἢ καὶ ἀρνητὲς καὶ πολέμοι τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἀλλὰ καὶ γενικότερα τῶν μέτρων προστασίας. Μία κατηγορία παραμένουν ἀπροστάτευτοι ἢ ἀπὸ ἀδικαιολόγητους φόβους ἢ ἀπὸ πλανεμένους ἀντιλήψεις ἢ ἀπὸ ἀνευθυνότητα, εἴτε διότι φαντάζονται ὅτι ἡ ἀσθένεια δὲν πρόκειται νὰ τοὺς ἐπισκευθεῖ. Οἱ θεωρητικοὶ ὅμως τοῦ ἀντιεμβολιασμοῦ, ποὺ συχνὰ παρασέρνουν καὶ ἄλλους στὴν ἀρνησιμὴ, δὲν φέρουν ἄραγε τεράστια εὐθύνη ὅταν εἴτε οἱ ἴδιοι φθάνουν στὸν θάνατο εἴτε δυστυχῶς γίνονται αἰτία κάποιου ἄλλου νὰ χάσουν τὴ ζωὴ τους;

Ἄν ἡ ὑγεία εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ ὅποιο Τὸν εὐχαριστοῦμε καὶ ὅταν τὸ χάνουμε προσφεύγουμε σὲ Αὐτόν, δὲν εἶναι ἁμαρτία νὰ μὴν τὴν προστατεύουμε; Ἄν πολὺ περισσότερὸ ἢ ζωὴ μᾶς προσφέρεται ὡς ὑψιστὴ παρακατα-

---

³⁰ <https://www.protothema.gr/koronoios-live/article/1196579/vasilakopoulos-mono-o-mazikos-emboliasmos-tha-mas-sosei-apo-ti-metallaxi-omicron/>

θήκη σωτηρίας, τέτοια που ή άμεση ή έμμεση αφαίρεση τής δικής μας καταδικάζεται ως αυτοκτονία, των δέ άλλων έξ αίτίας ή ύπαιτιότητός μας ως φόνος, τότε πώς μπορούμε να παρακάμψουμε τὸ τεράστιο άμάρτημα τής συννενοχής μας στην άπώλεια μιᾶς όποιασδήποτε ζωής, άκόμη και τής δικής μας; Τί σχέση θα μπορούσε να έχει αυτή ή στάση με τὸ μαρτύριο τών άγιών και τὴν θυσία τής ζωής τους για τὴν άγάπη τοῦ Χριστοῦ, όταν αυτή συνοδεύεται από αυτόνομη από τὴν Ἐκκλησία και άποξένωση από τούς άδελφούς;

Άλλὰ και ή άποψη που από τούς ἴδιους κύκλους κυκλοφόρησε ότι μέσα στον ναό ό πιστός προστατεύεται από τὰ μικρόβια και τὴν ασθένεια³¹ ή ότι ή όποια άδιακρίτως αναφορά στο όνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ καλύτερο έμβόλιο προστασίας από κάθε ασθένεια, άποτελεἰ μία εὐθεία και φυσικά νοσηρὴ ύποβάθμιση τής άξίας τής ιατρικῆς έπιστήμης και τών φαρμάκων, αλλά και τών γραφικῶν λογίων: *«τίμα ιατρὸν πρὸς τὰς χρείας αὐτοῦ τιμαῖς αὐτοῦ, και γὰρ αὐτὸν ἔκτισε Κύριος· παρὰ γὰρ Ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, και παρὰ βασιλέως λήφεται δόμα... Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα, και ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθεῖ αὐτοῖς»*³². Πώς εἶναι δυνατόν άνθρωποι γνωστοί για τούς άγώνες τους για τὴν προστασία τής ζωής από τὴν πρώτη της άρχὴ μέχρι και τὴν τελευταία της στιγμή ως δῶρο τοῦ Θεοῦ, στην περίπτωση αὐτὴν να ύποβαθμίζουν και να περιφρονοῦν τὴν άξία τής;

(θ) Διχασμός, πόλωση

Ἡ διαίρεση που προκλήθηκε μέσα στην κοινωνία εἶναι προφανής. Ἦδη δημιουργήθηκαν δύο αντίπαλα στρατόπεδα, οί ύπερασπιστῆς τών έμβολίων και οί άρνητῆς, χωρισθήκαμε σε έμβολιασμένους και άνεμβολιαστους. Ὁ διχασμός έπληξε και τὸ σῶμα τών πιστῶν, βρῆκε ἔδαφος στην Ἐκκλησία. Ἴσως θα μπορούσε να παρομοιαστῆ με αὐτὸν τοῦ παλαιοημερολογητικοῦ σχίσματος. Δύο μέτωπα που άντιμάχονται και προστατεύονται ό ένας από τὸν άλλον. Κάποιοι με προνόμια και άλλοι με διαμαρτυρίες. Ὅλοι με τὰ δικά τους επιχειρήματα και άμετακίνητοι από τὴς θέσεις τους. Ὅποιος δὲν συμφωνεἰ μαζί τους εἶναι αντίπαλος και ένιοτε έχθρὸς. Ἡ άγάπη και ό σύνδεσμος τής εἰρήνης χαλάρωσαν.

Και όλα αὐτὰ μεταξύ τών πιστῶν, που άποκαλούμεθα *άδελφοί*. Τὸ θέμα

³¹ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσόστομου (Σαββάτου), *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία και ή πανδημία τοῦ Covid-19*, Καλαμάτα 2020, σ. 21.

³² Σοφ. Σειράχ 38, 1-4.

του έμβολιασμού και της πανδημίας μονοπωλεί πλέον τις σχετικές συζητήσεις, οί όποίες συχνά όδηγούνται σε σκληρές αντίπαραθέσεις, μάάλιστα συνοδευόμενες συνήθως και από πάθος και μεγάλη ένταση. Ό διχασμός έχει εισέλθει μέσα στις οικογένειες, έχει ταράξει χρόνιους φιλικούς δεσμούς, έχει τραυματίσει ολόκληρη την κοινωνία, έχει καιρία πληγώσει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ό λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στους Γαλάτες *«εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε»*³³, δυστυχῶς βρίσκει τὴν ἐπαλήθευσί του και στις μέρες μας.

Φαίνεται πῶς ἡ ἀρρώστια τοῦ διχασμοῦ γιὰ θέματα δευτερεύοντα πού λάθος ὑπερτονίζονται και ιδεολογικοποιοῦνται ὑπῆρχε και στην πρώτη Ἐκκλησία. Ἡ φωτισμένη φωνή τοῦ Ἀποστόλου στους Κορινθίους ἀντηχεῖ μέσα στην ἱστορία μέχρι και σήμερα: *«βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα...»*. Οὔτε τὸ ἐμβόλιο καθορίζει τὴν σχέση μας με τὸν Θεό, οὔτε ἐὰν τὸ κάνουμε ἐξαντλοῦμε τὸ θέλημά Του στην ζωή μας, οὔτε ἐὰν διστάζουμε χάνουμε τὴν χάρη Του. Αὐτὸ πού συντηρεῖ τὴν σχέση μας μαζί Του εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς μεταξύ μας ἀγάπης: *«Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν... διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω»*³⁴. Ό κίνδυνος τῶν ἀδικαιολόγητων διαφοροποιήσεών μας ἀπὸ τὴν κατεῦθυνση τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι πλέον ἢ ὀρατὸς και ἡ ὑποκρυπτόμενη οἴηση εὐκόλα διακριτή: *«Γίνου τοῖς ἀδελφοῖς σου ὁμοιος και μὴ τῇ οἴσει ἀνόμοιος»*³⁵.

(ι) Αὐτονόμηση ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο και τὴν Ἐκκλησία

Τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα εἶναι ἡ αὐτονόμηση και ἡ διαφοροποίηση ἀπὸ τις συστάσεις τῆς θεσμικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο και τὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων, ἀκόμη και ἀπὸ τὴν οἰκουμενική ὁμοφωνία τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων. Ἡ Σύνοδος δὲν ζήτησε ὑπακοή σε συγκεκριμένες θέσεις, ἀλλὰ ἔκανε σαφείς συστάσεις και ἔδωσε κατευθύνσεις στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ πού περιμένει ὡς κιβωτὸς τῆς σωτηρίας και τῆς ἀναλογεῖ εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη ὅλων στὸ ὅτι ἐπιτελεῖ τὴν ἀποστολή της, πού εἶναι νὰ διακρίνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ και τις παγίδες τοῦ διαβόλου και νὰ ποιμαίνει ἀναλόγως τὸν λαὸ τοῦ

³³ Γαλ. 5, 15.

³⁴ Α' Κορ. 8, 8-9, 13.

³⁵ Ἰωάννου Σιναΐτου, ΚΛΙΜΑΞ, Λόγος Δ', Περὶ τῆς μακαρίας και ἀεμνίστου ὑπακοῆς, παρ. 85.

Θεοῦ. Ἡ συμμόρφωση πρὸς τὶς κατευθύνσεις της, χωρὶς ἐπιφυλάξεις, εἶναι αὐτονόπη, ἔστω καὶ ἂν κάποιος δυσκολεύεται νὰ κατανοήσει τὶς ὁδηγίες της.

Ἡ βασικὴ θέση τῆς ἐπίσημης Ἐκκλησίας δὲν ἦταν μιὰ θεωρία ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἀρχικὰ ἦταν μιὰ σύσταση, μὲ παράλληλη δήλωση ὅτι τὸ συγκεκριμένο ὑγειονομικὸ θέμα δὲν ἀποτελεῖ ἀρμοδιότητά της οὔτε ἔχει θεολογικὲς διαστάσεις, καθὼς δὲν προσβάλλει καθ' οἷονδῆποτε τρόπο τὴν πίστη οὔτε προσκρούει σὲ ἀρχὲς Ὁρθόδοξης ἠθικῆς³⁶. Αὐτὸ στὸ ὁποῖο ἐπέμεινε ἦταν ὁ σεβασμὸς ὄλων στὴν ἀνάγκη προστασίας τῆς δημόσιας υγείας καὶ στὶς ὑποδείξεις τῶν ἀρμοδίων φορέων στὸ πλαίσιο τῆς διδασκαλίας της καὶ σαφῶς ἀρνήθηκε τὴν θρησκευοποίηση τοῦ ἀντιεμβολιασμοῦ ὡς ἐπικίνδυνη πλάνη. Τὸ νέο ὀλισθήμα αὐτῶν ποὺ παρασύρθηκαν ἦταν ὅτι πίστεψαν πὼς αὐτὸς ποὺ βρίσκεται σὲ πλάνη εἶναι ἡ Σύνοδος καὶ αὐτὸ τραυμάτισε τὴν σχέση τους μαζί της καὶ ἀπὸ κρινόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐγίναν κριτὲς της.

Μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα δημιουργήθηκε ἕνας πυρήνας πιστῶν, οἱ ὅποιοι ἄσκησαν πολεμικὴ κριτικὴ καὶ δημόσια ἀμφισβήτησαν τὸ περιεχόμενο τῶν συνοδικῶν ἐγκυκλίων καὶ συστάσεων, μὲ φρόνημα ἀνυπακοῆς καὶ μὴ ἐμπιστοσύνης, ἔφτασαν μάλιστα νὰ καταγγείλουν τὴν ὑπεύθυνη Ἐκκλησία γιὰ αἵρεση καὶ προδοσία, θεωρῶντας τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὁμολογητὲς καὶ ὑπερασπιστὲς τῆς ἀλήθειας. Ἀκόμη καὶ συμπαγεῖς ἀδελφότητες ἔχασαν τὴν συνοχὴ καὶ ὁμοφυχία τους, καθὼς μοναχοὶ ἀρνήθηκαν νὰ ἀκολουθήσουν τὶς συστάσεις τῶν ἡγουμένων, γερωντάδες καὶ ἱερεῖς τῶν ἐπισκόπων, πνευματικοὶ αὐτονομίηθηκαν διαφοροποιούμενοι ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ κηρύττοντες ἀλλότρια.

Ἐδῶ λοιπὸν ἐντοπίζεται ἕνα σοβαρὸ πνευματικὸ πρόβλημα. Ὅλοι καταλαβαίνουμε ὅτι ὡς πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ σταθερά μας εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ ἡ σχέση τοῦ Ἐπισκόπου μας μὲ αὐτήν. Αὐτὴ εἶναι ἡ κιβωτὸς καὶ ὁ ἐγγυητὴς τῆς σωτηρίας μας. Αὐτοὺς μᾶς χάρισε ὁ Θεός. Ἐὰν αὐτὴ ἡ σχέση χαθεῖ, τότε μένουμε γυμνοὶ μὲ μόνη τὴν γνώμη μας ἢ τὶς αὐθαίρετες ἀπόψεις κάποιου γέροντος, ποῦ ἡ ὑποκειμενικὴ κρίση μας ἢ ἡ κρίση ὁμοϊδεατῶν μας τὸν θεωρεῖ «φωτισμένο», «προφήτη» καὶ «ἅγιο». Στὴν περίπτωση αὐτὴν ἔχουμε ἤδη χάσει τὴν σχέση μὲ τὸν Ἐπίσκοπο καὶ τὴν Σύνοδο. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε ἀποσχισθήκαμε κατὰ φρόνημα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Δυστυχῶς, καλλιιεργεῖται μιὰ ἀντίληψη, ἴσως καὶ πεποίηση, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν συμβιβασθεῖ, ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸν θρόνο τους καὶ μόνον, προ-

³⁶ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Δελτίο Τύπου», 13.1.2020.

κρίνουν την υγεία έναντι της πίστεως και όμολογίας, αδυνατούν πλέον να διακρίνουν τα σημεία των καιρών, δὲν μᾶς καθοδηγοῦν σωστά, δὲν ἐμπνέουν, ἔχουν ἐκκοσμηκευθεῖ καὶ κατ' οὐσίαν προδίδουν τὴν πίστη καὶ γι' αὐτὸ δὲν τοὺς ἐμπιστευόμαστε. Ἀκόμη καὶ ἂν αὐτὸ συνέβαινε μὲ κάποιους ἢ καὶ μὲ τοὺς περισσότερους τῶν ἐπισκόπων, ἀπὸ μόνο του δὲν θὰ ἦταν ἱκανὸ νὰ παρασύρει τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτὸ δὲν τὸ ὀδηγεῖ ἡ ἐπισκοπικὴ πλειοψηφία, οὔτε οἱ ἱκανότητές τους, οὔτε τὸ ἀλάθητο τῶν ἀποφάσεών τους, οὔτε ἀκόμη καὶ οἱ ἀρετές τους, ἀλλὰ ὁ Ἰδιος ὁ Χριστὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Στὴν οὐσία, ὅλα αὐτὰ σημαίνουν ὅτι ἡ Σύνοδος ἔπαυσε νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἢ ἔχει πλήρως ἐκτραπεῖ ἀπὸ τὴν ἀποστολή της καὶ συνεπῶς δικαιούμεθα καὶ πρέπει νὰ ἀποστασιοποιηθοῦμε καὶ νὰ ἀκολουθήσουμε τὸν δρόμο μας κατὰ συνείδησιν. Κάτι τέτοιο ὅμως προφανῶς ἀποτελεῖ ἐκκλησιολογικὴ πλάνη, «*χείρονα τῆς πρώτης*». ³⁷ Ἡ ἀλήθεια δὲν φαίνεται ἀπὸ τὸ εἶναι καὶ κατὰ πόσον ἔχουμε δίκιο ἢ ἡ ἀποψή μας εἶναι ἡ ὀρθή, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ εἶναι παραμένουμε ἐνωμένοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Το τραγικὸ εἶναι ὅτι παράλληλα, τὸν τελευταῖο καιρὸ, ὑπάρχει μία ἐνορχηστρωμένη προσπάθεια ἀποδόμησης τοῦ κύρους τῆς Συνόδου καὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἀπὸ κοσμικοὺς φορεῖς, κάτι ποῦ ἐνισχύει κατὰ κάποιον τρόπο ὅλη τὴν ἀντιεκκλησιαστικὴ ἀτμόσφαιρα. Τελικῶς, κατ' οὐσίαν συμπορεύονται στὴν ἀμφισβήτηση τῆς Συνόδου οἱ ἀπροκάλυπτοι ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰ ἀνυπότακτα τέκνα της.

Ἔτσι φτάσαμε στὴ σημερινὴ κατάσταση ποῦ ὅλοι βιώνουμε: διχασμός, ἀντιπαλότητες, πολυφωνία, ἐντάσεις, μινύσεις, ἐχθρότητα.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, στὸ περίφημο σύγγραμμά του ΚΛΙΜΑΞ, προτρέπει νὰ ὑπακούουμε πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἡγουμένους μας, ἔστω καὶ ἂν μερικὰ προστάγματά τους φαίνονται ἐπιζήμια στὴν ψυχὴ μας, διότι τότε ἀκριβῶς δοκιμάζεται ἡ πίστη μας πρὸς αὐτοὺς μέσα στὸ χωνευτήρι τῆς ταπεινώσεως. Τὸ γνῶρισμα τῆς τελείας ἐμπιστοσύνης εἶναι αὐτὸ· ἐνῶ βλέπομε πράγματα ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι περιμένουμε, ὑποτασσόμεθα ἀδίστακτα σὲ ἐκείνους ποῦ μᾶς προστάζουν. ³⁸

³⁷ *Ματθ. 27, 64.*

³⁸ «Πιστευτέον ἀμερίμως τοῖς ἐν Κυρίῳ τὴν ἡμῶν ἀναδεξαμένοις ἐπιμέλειαν, κἂν ἐναντία τινὰ τῶ δοκεῖν καὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν ἐναντιούμενα ἐπιτάττωσι· τότε γὰρ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἡμῶν πίστις, ὡς ἐν χωνευτήριῳ ταπεινώσεως, δοκιμάζεται· τοῦτο γὰρ πίστεως ἀληθεστάτης γνῶρισμα, τὸ τὰ ἐναντία τῶν ἐλπιζομένων γινόμενα θεωροῦντας, τοῖς προστάττουσι πείθεσθαι ἀδίστακτως», Ἰωάννου Σιναΐτου, ΚΛΙΜΑΞ, Λόγος Δ', «Περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀεμνήστου ὑπακοῆς», παρ. 104.

Άκόμη τονίζει ότι εκείνος που σίτις συζητήσεις επιθυμεί να επιβάλλει την γνώμη του, ή όποια μπορεί να είναι και όρθή, ως γνωρίζει ότι νοσει από την νόσο του διαβόλου (δηλαδή από την υπερηφάνεια).³⁹

Παράλληλα, ενώ προσευχόμαστε για τον Έπίσκοπο «να όρθοτομεί τον λόγο της άληθείας του Θεού», ενώ κανονικά αυτός ως «ήγούμενος άγρυπνεί ύπέρ των ψυχών μας ως λόγον άποδώσων»,⁴⁰ ενώ άποστολή του είναι να είναι πατήρ και όδηγός, ενώ οί άκολουθίες γίνονται στο όνομά του και αυτός μόνος μνημονεύεται, ενώ αυτός χειροτονεί, δίδει την άξια της πνευματικής πατρότητος και αναθέτει άρμοδιότητες, αναπτύσσεται μία αντίληψη ότι αυτός, όπως και οί υπόλοιποι συνεπίσκοποι του, δεν είναι συνεπής στην άποστολή του, δεν του άξίζει ή έμπιστοσύνη μας στα πνευματικά θέματα, τον κρίνουμε και διαφωνούμε με την στάση του και ή σχέση μας μαζί του κλονίζεται. Ένώ αυτός έκχωρει την έντολή του πνευματικού, ένιοτε οί πνευματικοί δεν τον αναγνωρίζουν ως πνευματικό. Ένδεχομένως θεωρούμε ότι είναι σε πλάνη ή και έχει προδώσει την πίστη (!). Και αυτό για όλους τους έπισκόπους. Έτσι όμως κτίζουμε αυτοπεποίθηση και δημιουργούμε σέκτες εκτός του «θεσμού της Έκκλησίας», της θεσμικής ίεραρχίας της.

Και έδω το έρώτημα είναι με τι και με ποιόν αντικαθιστούμε τον Έπίσκοπό μας. Μήπως με έξωθεσμική ύπακοή; Μήπως κατά βάθος με τον έαυτό, την γνώμη και τις άπόψεις μας ό καθένας; Μήπως τον καταργούμε; Και τότε γιατί τον μνημονεύουμε; για να μετανοήσει και να συμφωνήσει μαζί μας ή για να τον φωτίζει πάντοτε ό Θεός και να δείχνει τον δρόμο μας; Και επίσης πώς μετανοούμε, όταν από κρινόμενοι γινόμαστε κρίνοντες και μάλιστα την Σύνοδο;

(ια) Πλάνη, συμμαχία με το ψέμμα

Δυστυχώς, όλο αυτό το φρόνημα, ή σκλήρυνση της καρδιάς και ή άποξένωση από την Έκκλησία, όδήγησε πολλούς σε μία διαδικασία όχι μόνον άποδοχής αλλά και άναπαραγωγής ψευδών πληροφοριών και διαδόσεώς τους προς υπεράσπιση της δΐθεν άλήθειας και «φάσκοντες είναι σοφοί, έμωράν-

³⁹ «Ό έν διαλέξει τον έαυτού λόγον, καν άληθῆ λέγει, συστήσαι θέλων και βουλόμενος [στήσαι βουλόμενος], γνωσκέτω την του διαβόλου νόσον νοσειν. Και ει μὲν έν τη προς τους ίσους συλλαλιῶ τούτο εργάζεται, ίσως εστιν αυτον ιαθῆναι εκ της των μειζωνων επιτιμίας. Ει δε και προς τους μειζονας η σοφωτέρους ούτως διάκειται: παρα άνθρώπων τούτο άνιατον», Ιωάννου Συναΐτου, ΚΛΙΜΑΞ, όπ., Λόγος Δ΄, παρ. 41.

⁴⁰ Έβρ. 13, 17.

θησαν»⁴¹, θεωρούντες éαυτοὺς προφῆτες διαψεύσθηκαν, αἰσθανόμενοι óμολογητὲς καὶ ὑπερασπιστὲς τῆς Ἐκκλησίας πλανήθηκαν, καὶ πολεμῶντας γιὰ τὴν ἀλήθεια συμμαχῆσαν μὲ τὸ ψεῦδος⁴².

Εἶναι φοβερὸ στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχεις χάσει τὴν ἐπαφὴ σου καὶ μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ὑποστηρίζεις τὴν πλάνη σου μὲ ἐπινοήσεις ψευδῶν καὶ μεθοδευμένων ἀναληθειῶν.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, θεωρεῖ πλάνη αὐτὸ ποὺ κατονομάζει ὡς ἰδιορρυθμία, δηλαδὴ τὴν ἀνυπακοὴ στὴν Ἐκκλησία, τονίζοντας ὅτι ὑπακοὴ εἶναι τὸ νὰ μὴν ἐμπιστεύεται κανεὶς τὸν éαυτὸν του ἀκόμη καὶ σὲ ὅσα τοῦ φαίνονται καλὰ καὶ πνευματικὰ καὶ θεάρεστα⁴³. Ἄν αὐτὸ εἶναι πλάνη, τότε τὸ νὰ ἐγκαλεῖ κανεὶς τὴν Σύνοδο μὲ «ἀνοιχτὲς ἐπιστολὲς» καὶ δημόσιες ἐμφανίσεις γιὰ πλάνη, προδοσία καὶ αἵρεση τί εἶναι;

Σφάλματα καὶ ἐπιμέρους πλάνες, τὰ ὁποῖα συνόδευσαν ὅλην αὐτὴν τὴν ἐκκλησιολογικὴ ἐκτροπὴ θὰ μπορούσαν νὰ ἀναφερθοῦν ἐνδεικτικὰ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ ἐσωτερικὴ πεποίθησι ὅτι γνωρίζουμε μόνοι μας τὰ μυστικά, τὶς μεθοδεῖες καὶ τὶς μηχανὲς τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι ὁ Πονηρὸς, ὁ Διάβολος, ὁ βασιλεὺς τῆς ἀπάτης, πολὺ πῖθι πονηρὸς ἀπὸ ὅσο ἔξυπνοι νομίζουμε ὅτι εἴμαστε ἐμεῖς.

2. Ἡ ἀντίληψη ὅτι μπορούμε μόνοι μας νὰ νικήσουμε τὸν διάβολο. Ὁ ἀγώνας ὅμως κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῶν ἀντιχρίστων δυνάμεων, κατὰ «τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν διαβόλου», ὁ ὁποῖος «ὡς λέων ὠρυσόμενος περιπατεῖ ζῆτων τίνα καταπήρῃ»⁴⁴ γίνεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ἀπὸ τὸν καθένα μόνον του ἀνεξάρτητα καὶ κατὰ τὶς ἀντιλήψεις του. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι κοινὴ ἀδελφῶν καὶ ὄχι μία παρέα συμφωνούντων ὁπαδῶν.

3. Ὅπως στὴν δημοκρατία ὁ λαὸς δὲν ἐνεργεῖ αὐθαίρετα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐκλεγμένη ἀπὸ αὐτὸν κυβέρνησι (τὸ ἀντίθετο εἶναι λαοκρατία καὶ ἀναρχία), ὅπως στὸν πόλεμο δὲν ἀποφασίζει ὁ κάθε ἀξιωματικὸς ἀγνοώντας τὸ ἐπιτελεῖο του καὶ τὶς διαταγὲς τους, πολὺ περισσότερο στὴν διαχρονικῶς ἀγωνιζομένη καὶ πολεμουμένη Ἐκκλησία, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ αὐτονομεῖται

⁴¹ Ρωμ. 1, 22.

⁴² «Σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ, ὁ δὲ ἄφρων ἐαυτῷ πεπειθῶς μίγνυται ἀνόμῳ» (Παρ. 14, 16).

⁴³ «μίαν πλάνην καὶ μόνην ἐν αὐτῇ κειτημένοι, αὐτὴ δὲ καλεῖται ἰδιορρυθμία· ὁ γὰρ ταύτην εἰς ἅπαν ἀπαρνησάμενος, ἐν οἷς δοκεῖ εἶναι καλοῖς, καὶ πνευματικοῖς, καὶ θεαρέστοις πρὸ τοῦ βαδίζειν ἔφθασεν. Ὑπακοὴ γάρ ἐστιν ἀπιστία ἐαυτῷ ἐν τοῖς καλοῖς ἅπασιν μέχρι τέλους ζωῆς», Ἰωάννου Σιναΐτου, ΚΛΙΜΑΞ, ὅπ., Λόγος Δ', παρ. 6.

⁴⁴ Α' Πέτρ. 5, 8.

ἀπὸ τὴν «ἐλέω Θεοῦ» ἐκλεγμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιλεγμένη Συναδικὴ ἐξουσία.

4. Ὁ ἀγώνας μας ὡς Ἐκκλησία δὲν εἶναι νὰ νικήσουμε τὶς δυνάμεις τοῦ σκοτούς, ἀλλὰ νὰ κρατήσουμε καθαρὴ τὴν ὁμολογία μας στὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος καὶ εἶναι ὁ μόνος νικητὴς, διότι Αὐτὸς «ἐξῆλθε νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ».⁴⁵ Ἡ Ἐκκλησία κοσμικῶς θεωρουμένη μέσα στὴν ἱστορία ἐνίστε καὶ ἠττᾶται, πάντα ὅμως κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ παραχώρησίν Του. Στὸ ἴδιο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως ποὺ περιγράφεται ἡ δράσι τοῦ θηρίου, ἀναφέρει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, «ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς...»⁴⁶, εἶναι προφανὲς ὅτι κατὰ τοὺς ἐσχάτους ἀποκαλυπτικoὺς χρόνους, προφητεύεται ἥττα τῶν ἁγίων, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας, κάτω ὅμως ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ συνεχὴς ἐνημέρωσι περὶ τῶν δράσεων τοῦ διαβόλου μᾶλλον φθείρει παρὰ φωτίζει. Ὁ κίνδυνος νὰ γνωρίζει κάποιος πολλὰ καὶ νὰ ἔχει χάσει τὴν ἀλήθεια εἶναι πλέον ἢ ὀρατός. Στὸν πνευματικὸ πόλεμο δὲν βοηθαίε τόσο ἡ γνώσι τῶν μηχανῶν τοῦ ἐχθροῦ ὅσο ἡ οἰκείωσι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

5. Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὐτήν, ἡ Ἐκκλησία εἶναι περισσότερο προσευχομένη καὶ ὁμολογοῦσα παρὰ πληροφορομένη ἀπὸ τὸ διαδίκτυο καὶ διαμαρτυρομένη γὰρ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου καὶ ἀπειλοῦσα. Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι νὰ συντρίψει τὶς δυνάμεις τοῦ σκοτούς, ἀλλὰ νὰ ὀδηγήσει τὸν κόσμον εἰς σωτηρίαν ἐν Χριστῷ.

6. Ὁ ἀγώνας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν αἱρέσεων διαφέρει ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἀντιχρίστου. Ὁ πρῶτος εἶναι ἐνδοεκκλησιαστικὸς. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς, ὁ Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς καὶ οἱ λοιποί, τοὺς ὁποῖους ἐπικαλοῦνται συχνὰ αὐτονομούμενοι οἱ ἀντιδρῶντες στὴ Σύνοδο, δὲν διαφοροποιήθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία γὰρ τὸ πῶς αὐτὴ πολεμοῦσε τοὺς ἔξω (τὴν εἰδωλολατρία, τὸ ἀντιχριστο σύστημα), ἀλλὰ ἀγωνίστηκαν γὰρ νὰ κρατήσουν τὴν ἐνότητα τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ πανδημία φαίνεται πῶς ἀκολουθεῖ τὴν πορεία τῆς σχετικῆς ἀποδυναμώσεως τῆς, ἡ ζωὴ ἐπιστρέφει στὴ λεγόμενη κανονικότητα, ἔστω προσωρικῶς, ὁ κλυδωνισμὸς ὅμως ποὺ ἔφερε στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν εἶναι τεράστιος, ἡ δὲ πνευματικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ βλάβη ποὺ ἀθῶοι πιστοὶ ὑφίστανται ἀκολουθῶντας τοὺς προφῆτες τῆς πλάνης δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητη.

---

⁴⁵ Ἀποκ. 6, 2.

⁴⁶ Ἀποκ. 13, 7.

Όπως μία πτώση μπορεί να φέρει την κατάστροφή, μπορεί όμως και να οδηγήσει σε συντριβή, μετάνοια και αυτογνωσία, έτσι και η παρούσα δοκιμασία θα μπορούσε ή να αφήσει μόνιμα τραύματα στο σώμα των πιστών ή και να οδηγήσει σε αφύπνιση και ειλικρινή εξομολόγηση. Εύθνη της υπεύθυνης Έκκλησίας και των επισκόπων είναι να μελετήσουν τις βαθύτερες συνέπειες της όλης πνευματικής κρίσεως και ανάλογα να ποιμάνουν τον λαό του Θεού, εύθνη δε των πιστών είναι να πορευθούμε εν εξομολογήσει τον δρόμο της επιστροφής και της ενώπιον του Θεού παραστάσεώς μας.